ՆՐԵՍՈՒՆ ԵՒ ԵՐՐՈՐԴ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 3603

ՇԱԲԱԹ 4 ՓԵՏՐՎԱՐ 1884

Ն. Տ. 16 ՓԵՏՐՎԱՐ

ՄԱՍԻՍ

ԼՐԱԳԻՐ

ԲԱԺԱՆՈՐԴ

Տարեկան գին Կ. Պոլսոյ համար 10 Մէճիտ
» » Գաւառաց » 12 »
Վեցամսեայ » Կ. Պոլսոյ » 5 1/2 »
» » Գաւառաց » 6 1/2 »
Եռամսեայ » Կ. Պոլսոյ » 3 »

Օտար Թղթատարով ղրկուած 2 1/2 լիրա
Ծանուցման տողը մէկ անգամի համար 3 ղրշ. [illegible] անգամի համար 2 ղրշ է. աւելի անգամներու համար զատ սակարկութիւն կը լլայ

40 ՓԱՐԱՏ

ՀԱՆԱՊԱԶՕՐԵԱՅ

40 ՓԱՐԱՏ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

ԾԱՆՈՒՑՈՒՄՆ

Գաւառ [illegible] լրագրոյս համար ծանուցման [illegible]
[illegible] Կ. Պոլիս Բերա փողոց եօլուն, Շարգ Զարզըննը Թիւ 37 Մասիսի գրասենեակը։

Ձանրու ծանուցումները չվճարուած նամակ չընդունուիր։

Զետեղուած նամակ, յօդուած, եւայլն ետ չեն դարձուիր։

Կ. ՊՈԼԻՍ 4 ՓԵՏՐՎԱՐ

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

Վեհ. Սուլթանին հրամանաւ հեռագրաց վարչութիւնն ամեն միջոց ձեռք առած է իւր պաշտօնատանց միոյն մէջ ի տես դնելու այն հեռագրական և ելեքտրական գործիքներն ու մեքենայներն, որք Վիէննայի ելեքտրական արուեստահանդէսը ղրկուած և մեծ յաջողութիւն մը ձեռք բերած էին։ Այն տաղաւար, յորում Օսմ. արտադրութիւնք ի տես դրուած էին Վիէննայի մէջ, մայրաքաղաքս փոխադրուած է և պիտի կանգնուի հեռագրատան պաշտօնատան մէջ։ Կ'ըսուի թէ Վեհ. Սուլթանը պիտի բարեհաճի անձամբ ի տես երթալ այս արուեստահանդէսին և անձամբ գնահատել Օսմ. ճարտարութիւնը։

Վերջապէս կը հաստատուի այն լուրը թէ Վեհ. Սուլթանը բարեհաճած է հրաման ընել, որ Յունաց Պատրիարքին Պէրաթն անփոփոխ յանձնուի և եկեղեցական առանձնաշնորհմունք անվթար պահուին ըստ իրաց նախկին վիճակին։ Ն. Կ. վեհափառութեան բժշկապետ Վսեմ. Մավրոյենի փաշա՝ երէկ Ֆէնէրի Պատրիարքարանն երթալով, երկու վարչական ժողովոց պիտի հաղորդէր այս բերկրաբեր լուրը։

Եւրոպական Թուրքիոյ մէջ Նոր երկաթուղեաց շինութեան վերաբերեալ պայմանագրին օրինակը, զոր Հանրօգուտ շինութեանց Նախարարութիւնը Պետական խորհրդոյ ներկայած էր, քանի մ'օր առաջ յիշեալ Նախարարութեան վերադարձուած է ինչ ինչ փոփոխմամբ։ Գալով Հասան Ֆէհմի փաշայի այն ծրագրին, որ Բ. Դրան և Պ. Հիրշի միջեւ կեցած վէճերուն կարգադրումը կը պահանջէր, առայժմ ի բաց թողուած է, ըստ որում միացման գիծերու շինութիւնն աւելի սախպողական է։

Բաթէնթայի տրոց վարչութիւնը կատարելապէս կազմուած է և ի մօտոյ իւր պաշտօնը վարելու պատրաստ։ Կը կարծուի թէ Բաթէնթայի օրէնքը յառաջիկայ մարտէն պիտի գործադրուի։

Բ. Դրան և Պարսկական կառավարութեան միջեւ կնքեալ թղթատարական պայմանագիրն այսօր պիտի ստորագրուի Թուրքիոյ թղթատարութեան վերատեսուչ Իզզէթ էֆէնտիի և Պարսկական դեսպան Միրզա Մոհսին խանի կողմէ։ Յիշեալ պայմանագիրը, ստորագրուելէն երեք ամիս յետոյ, պիտի սկսի գործադրիլ, և 5 տարուան համար կընքուած է, բայց պիտի կրնայ նոյնչափ եւս երկարիլ, եթէ պայմանաժամուն լրանալէն վեց ամիս առաջ լուծել չուզեն դաշնադիր կողմերը։

Կ. Պոլսէն փետր. 9 թուով կը հեռագրեն Եւրոպական լրագրաց. «Գերմանիոյ, Աւստրիոյ և Իտալիոյ դեսպանք չարունակ իրենց կառավարութեանց հետ բանակցութեանց մէջ են Եգիպտական գործոց նկատմամբ։ Ռուսիոյ դեսպանը Նպաստաւոր կ'երեւի Կ. Պոլսոյ դեսպանախորհրդին վերստին գումարման։ Ֆրանսական կառավարութիւնը կը շարունակէ ազդուապէս ընդդիմանալ որ և է միջամտութեան մը գաղափարին»։

Լոնտրայի լրագրաց մէջ հրատարակեալ փետր. 8 թուով հեռագիր մը կը ծանուցանէ թէ Բ. Դուռը Կիպրոսի աղի հանքերուն վարչութեան իրաւունքը պահանջեր է, ըստ որում այդ հանքեր 1878 ի Անկլօ-Թուրք պայմանագրին յաւելուածական մասին 4 րդ յօդուածին զօրութեամբ, Թուրքիոյ կը վերաբերին։ Անգլիոյ արտաքին գործոց Նախարարութիւնը չէ ուզեր ընդունիլ Բ. Դրան այս օրինաւոր պահանջումը, պնդելով թէ վարչութեան իրաւունքն Անգլիոյ կը վերաբերի. սակայն առաջարկեր է տարուէ տարի 4 միլիոն հոխա աղ տալ Թուրքիոյ։ Բ. Դուռը տակաւին չէ ընդուներ այս առաջարկը։

Նոյն հեռագիրը կը յարէ թէ Կիպրոսի մէջ Վեհ. Սուլթանին ունեցած սեփականութեանց խնդիրը միշտ վիճաբանութեան նիւթ եղած է և թէ որ և է իրաւախոհութիւն մօտ չերեւիր։

Թայմզ Գահիրէէն հեռագիր մը հրատարակած է ծանուցանող թէ Սինքադի բերդն անձնատուր եղեր և պահապան զօրքը ջարդուեր է ապստամբներէն։

Գահիրէէն կը հեռագրեն առ Սթանտարտ թէ կորտոն զօրավարն հեռագրաւ ծանուցեր է Սըր Իւ. Պէյրինկի թէ իւր անցած տեղերն անդորրութիւն կը տիրէ և կը յուսայ յաջողիլ իւր պաշտօնին մէջ։

Զմիւռնիայէն եկած հեռագիր մը կը ծանուցանէ թէ Միջերկրական ծովու Ռուսական նաւատորմը Զմիւռնիոյ նաւահանգիստը հասեր է Պիրէոնէն։

Լոնտրայէն փետր. 9 թուով կը հեռագրեն թէ Անգլիական կառավարութիւնն հրաման ըրեր է Աղեքսանդրիոյ քաղաքն ռմբակոծող Սէյմուր ծովապետին, որպէս զի յատուկ պաշտօնով մը անմիջապէս Եգիպտոս ուղեւորելու պատրաստուի։

Թայմզ վերջին օրերս ծանուցած էր թէ Անգլիա բանակցութեան մտած է Ֆրանսայի հետ՝ Սուտանի խաղաղացման գործին մէջ անոր գործակցութիւնն ստանալու համար։ Ընդհակառակն, Սթանտարտ ստոյգ աղբիւրէ իւր առած տեղեկութեանց յենլով՝ կը յայտարարէ թէ Թայմզի տուած լուրը բոլորովին անհիմն է։

Մէմորիալ Տիփլոմաթիք լրագիրն, որ սովորաբար ճիշդ տեղեկութիւններ ունի քաղաքական գործոց վրայ, կը հաւաստէ թէ Լոնտրայի մէջ մեծ տէրութեանց դեսպանք Եգիպտական խնդրոյն նկատմամբ մասնաւոր խորհրդակցութիւններ ունեցեր են իրարու հետ, և կարեւոր դեկուցումներ ըրեր են առ Լորտ Կրանվիլ։

Յիշեալ լրագիրը կը ծանուցանէ նաև թէ Լորտ Կրանվիլ Օսմ. դեսպան Մուզուրուս փաշայէն չէ հաղորդած ինչ ինչ պայմաններ, որովք Անգլիական կառավարութիւնը պիտի կրնայ եղեր համաձայնիլ Բ. Դրան հետ, թէ՛ Եգիպտական եւ թէ Սուտանի խնդրոյ կարգադրման վրայ։ Անգլիական կառավարութիւնը պարզապէս յայտներ է թէ՝ 1. Ինք կը ճանչէ Վեհ. Սուլթանին Եգիպտոսի վրայ ունեցած գերիշխանութեան իրաւունքը. 2. Անգլիա պիտի պաշտպանէ զԵգիպտոս ընդդէմ ապստամբաց. 3. Անգլիա ինք միայն պիտի կատարէ այս պաշտպանութեան գործողութիւնը։ Ոչ Լորտ Կրանվիլ, ոչ ալ Պոլսոյ անգլիական դեսպանն ուրիշ որ և է յայտարարութիւն մ'ըրած են։

Շէրտրայէն կը գրեն թէ Միրթաց գլխաւոր ցեղապետներն Շէրտրա երթալու հրաւիրուեր են, որպէս զի համաձայնութեամբ որոշեն այն միջոցները, զորս հարկ պիտի լինի ձեռք առնուլ իրենց երկրին մէջ տիրող անկարգութեանց վերջ տալու համար։

Կ'ըսուի թէ Օսմ. ընդհ. պարտուց վարչական խորհուրդն, իւր նախընթաց աւուր նստին մէջ որոշեր է, 1881 դեկտ. ամսոյ մէջ արժետեարց հետ կնքեալ պայմանագրին համեմատ, օսմ. քոնսոլիտէներու փոխման գործողութիւնը կատարել անյապաղ։ Ցայտնի է թէ Ֆրանսացի արժետեարք յառաջագոյն դժուարութիւն յարուցած էին արժեթղթոց այս փոփոխման դէմ. ուստի առ այժմ չգիտցուիր թէ Օսմ. ընդհ. պարտուց վարչական խորհրդին այս որոշումը պիտի կրնայ ընդունելութիւն գտնել Ֆրանսացի արժետեարց քով։

«Պուլկարիա» լրագիրը կը ծանուցանէ թէ Բեդրպաուրկի Պուլղարական գործակատարութիւնն, որոյ գոյութիւնը մերթ հաստատուած և մերթ հերքուած էր, ջնջուեր է, և հետեւապէս Պուլղարիոյ դիւանագիտական գործակատար Պ. Զօրյէֆ Սոֆիա կոչուեր է Բեդրպաուրկէն։ Դեռ վերջին օրերս, Պուլղարիոյ արտաքին գործոց նախարար Պ. Պալապանոֆ, երեսփոխանական ժողովոյ մէջ, ելմտացոյցին վիճաբանութեան առթիւ յայտարարած լինելով թէ Բեդրպաուրկի մէջ դիւանագիտական գործակատարի մը պահպանումը բացարձակ հարկ մ'էր, ընդհանրապէս կը կարծուի թէ վերոյիշեալ տնօրէնութիւնը՝ Պուլղար կառավարութեան նախաձեռնութեան արդիւնքը չէ։ Այս առթիւ պտըտած զրոյցք մեծապէս կը տարբերին իրարմէ։ Ոմանք կը կարծեն թէ Բեդրպաուրկի կառավարութիւնն չէ ուզեր հաւանութիւն տալ Պուլղար գործակատարութեան մը գոյութեան, վասն զի կերպով մը կը նշանակէր ընդունիլ Պուլղարիոյ իշխանապետութեան բացարձակ անկախութիւնն, որ անհամաձայն է Պէրլինի դաշնագրին հետ։ Իսկ այլք կը կարծեն թէ Ռուսիա պարզապէս ուզած է Սոֆիայի մէջ իւր ունեցած ներկայացուցչին դիրքն զօրացնել, իշխանապետութեան հետ Ռուսիոյ կառավարութեան ունեցած յարաբերութեանց մէջ ուրիշ որ և է միջնորդ չընդունելով։

Այս առաւօտ Էտիրնէ-գափուի կողմը Զուքուր-Պոստան ըսուած տեղը հրդեհ ծագելով՝ չորս տուն հրոյ ճարակ եղան։

Նաֆիլեան էֆ. Այվալըգէն մինչեւ Գրդաղաճ 100 հազարամէթր երկայնութեամբ երկաթուղի մը շինելու արտօնութիւն խնդրած է Հանրօգուտ շինութեանց Նախարարութենէն։ Նաֆիլեան էֆէնտիի այն առաջարկը յիշեալ Նախարարութեան կողմէ քննուելէ յետոյ, Նախարարաց խորհրդոյ յանձնուած է։

Թայմզ խօսելով Ռուսական մամլոյն այն կարծեաց վրայ թէ Մէրվի Ռուսական գրաւումն հազորդակցութեան լաւագոյն ճանբայ մը կ'ապահովէ Ռուսիոյ՝ ընդ. մէջ Թուրքաստանի և կասպեան նաւահանգստաց կ'ըսէ թէ Անգլիա կրնայ իբրեւ կատարուած իրողութիւն մ'ընդունիլ Մէրվի գրաւումն, բայց դիւանագիտական որոշ և ճիշդ երաշխաւորութիւններ պիտի պահանջէ Ռուսիոյ կառավարութեան այն ամեն դիտաւորութեանց դէմ, որք կրնան վնասել Անգլիոյ հնդկական շահուց։

Թօբարի ճակատամարտին մէջ Եգիպտական զօրաց կրած ամբողջ վնասն 2,500 մարդ է, որոց մէջ կը գտնուին 96 սպայ։ Աժանս Հավասի թղթակիցն եւս այն անձանց մէջ կը գտնուի, որք անհետ եղած են այդ ճակատամարտէն ի վեր։

Վիէննայէն կը հեռագրեն Անգլիական Սթանտարտ լրագրին թէ Հապէշաց Յովհաննէս թագաւորն իւր բանակին աջակցութիւնն առաջարկած է ընդդէմ Սուտ Մարգարէին, եթէ հողով, դրամով, զէնքով և ռազմամթերքով փոխարինութիւն մը լինի իրեն։

Քիոս կղզւոյն կուսակալին մէկ տեղեկագրէն կը տեսնուի թէ 1880 մարտ 22էն ի վեր, որ երկրաշարժի սկզբնաւորութեան թուականն է, մինչեւ 1883 դեկտեմբերի վերջն, 30 եկեղեցի, 1 սինակոկա, 3416 տուն, 215 խանութ, 20 աղբիւր և 5,445 հիւղակ վերաշինուած կամ նորոգուած են և 196 եկեղեցի, 3757 տուն և 278 խանութ ալ վերահաստատուեր են։ Միայն Քիոս քաղաքին մէջ 6 եկեղեցի, 372 տուն, 72 խանութ, 29 աղբիւր և 1851 հիւղակ շինուեր են, և 8 եկեղեցի, 347 տուն և 87 խանութ նորոգուեր են։

Գահիրէէն կը գրեն Անգլիական Օպսէրվըր լրագրին թէ կորտոն փաշա փետր. 9 ին Պէրպէր հասեր է, Քորօսքոյի անապատէն անցնելով մեծ արագութեամբ։ Հեռագրական գիծը Պէրպէրէն անդին խզուած լինելով, անկարելի պիտի լինի կորտոն փաշայի վրայ տեղեկութիւն առնուլ մինչեւ որ Խարդում հասնի։ Կորտոն փաշա իւր հեռագրաւ խնդրեր է որ պատուանշաններ ղրկուին իրեն՝ ի հարկին բաշխելու համար։

Փետր. 9 թուով Սուաքիմէն հեռագիր մը կը ծանուցանէ թէ Սինքաթի հրամանատար Թեվֆիք փաշա, սուրհանդակ մը ղրկեր է օգնութիւն խնդրելու համար։ Պահապան զօրքն վերջին ծայր նեղութեան մէջ ինկած լինելով՝ նօթութենէ կը մեռնի։ Եթէ դուրս յարձակում ընելու փորձ փորձէ, անտարակոյս թշնամիէն պիտի ջարդուի։ Միւս կողմէ, անկարելի է օգնութիւն ղրկել Սուաքիմէն, որովհետեւ Եգիպտական զօրաց մէջ անմիաբանութեան ոգի կը տիրէ և թշնամին ալ պաշարած է զՍուաքիմ ցամաքի կողմէն։

Անգլիոյ Երեսփոխանական ժողովոյ փետր. 9 ի նստին մէջ, արտաքին գործոց Նախարարի խորհրդական Լորտ Ֆիձ-Մորիս՝ երեսփոխան Պ. Մոնքի հարցման պատասխանելով՝ ըսաւ թէ Սուէզի ջրանցքին նկատմամբ փոխանակեալ թղթակցութիւնն, ինչպէս նաեւ Նաւայարդարաց հետ կնքեալ պայմանագրին նկատմամբ Ջրանցքին վարչական խորհրդին ուղղեալ դեկուցումը Խորհրդարանին պիտի հաղորդուին։ Ցարդ թէ կառավարութիւնը գիտաւորութիւն չունի Ջրանցքը քննել տալու թէ արտօնագրին պայմանները ճշդիւ գործադրուա՞ծ են։ Պ. Մոնքաք ծանոյց թէ ի մօտոյ պիտի պահանջէ որ կառավարութիւնը կատարել տայ այդ քննութիւնը։

Լոնտրայէն փետր. 12 թուով կը հեռագրեն. — «Թայմզ կ'ըսէ թէ, ազատականք իրենց գործողութեան միութիւնն ապահովելու համար գիշերային նիստ մ'ըրեր և յետ երկար խորհրդակցութեան, յիշատակագիր մ'ստորագրեր են, որով հրաւէր կը կարդան Նախարարութեան պաշտօնապէս ծանուցանել թէ Եգիպտական կառավարութեան պատասխանատուութիւնն իւր վրայ կ'առնու, և թէ պիտի զսպէ այն անկարգութիւններն, որք թէ՛ Եւրոպիոյ և թէ՛ Եգիպտոսի մէջ ի վտանգի կը դնեն Անգլիոյ պատիւը»։

Սուաքիմէն փետր. 8 թուով կը հեռագրեն Անգլիական Տէյլի Նիւզ լրագրին թէ Մասուայէն եկած նամակներ կը հաստատեն թէ ապստամբք կ'սպառնան յարձակիլ Սանքէիթի վրայ, որ Հապէշաստանի սահմանագլխին վրայ քաղաք մ'է։ Մեծ յուզում կը տիրէ Սուաքիմի մէջ այն լուրին պատճառաւ թէ հին Գատըն մտադիր է ապստամբաց գլուխն անցնիլ, որք Սուաքիմի վրայ յարձակելու կը պատրաստուին։ Սինքաթէն եկած լրտեսք՝ Թեվֆիք պէյէն նամակներ բերած են ծանուցանող թէ քաղաքին պահապան զօրքը բոլոր ուղտերը, ջորիները և կատուները կերած լինելով, այժմ ալ տերեւներն և նոյն իսկ ծառերն ուտել սկսած են։ Մէհմէտ-Ալի, որ բարեկամ ցեղերու հետ մեկնած էր պահապան զօրաց օգնութեան երթալու համար, անհամբեր կը սպասուի ի Սինքաթ։ Լօրիալիւս և Տըգոյ Անգլիական մարտանաւք այժմ այնպիսի դիրք մ'առած են որ կարենան թշնամւոյն վրայ կրակ ընել, երբ յարձակում լինի։ Փորձ կը փորձուի արտաքին հորեր բանալ պատնէշներու ներքնակողմն ի հարկին ջուր ունենալու համար, երբ ապստամբք դուրսէն եկ զ ջուրը կտրեն։

Խարդումի նշանաւոր վաճառականներէն մին, Գահիրէ հասնելով ծանուցեր է թէ Խարդում և Պէրպէր պիտի կրնան դիմանալ պաշարման, եթէ պաշարք չպակսին։ Պէրպէրի շրջակայներն երկու հազար մղոն տարածութեան մը վրայ, հողէ պատնէշներ շինուեր են։ Կայ նաեւ միջնաբերդ մը, ուր պահապան զօրքն, որ 1200 անկանոն զօրք և 300 Եգիպտացիներէ կը բաղկանայ, պիտի կրնայ ի հարկին քաշուիլ։

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

Լոնտրա 15 փետր.

Երեսփոխանական ժողովն յետաձգեց վիճաբանութիւնն Սըր Ս. Նորթքոթի առաջարկին, որ Նախարարութեան եգիպտական խնդրոյն մէջ բռնած աշխարհավարութիւնը կը պարսաւէր։

Պիրմինկէմի, Լիվրբուլի եւ Ռոչտէյլի մէջ քանի մը միթինկներ եղան եւ Նախարարութեան եգիպտական աշխարհավարութեան դէմ որոշումներ քուէարկուեցան։

Աթէնք 15 փետր.

Ռուսիոյ արեւելեան Նաւատորմը կազմող մարտանաւք՝ Թէնարայի մօտ բուռն փոթորկէ մը բռնուելով, զանազան կողմեր ուղեւորած են։ Բրէնս տ'Էտիմպուրկ զրահաւորն երէկ Սալամինի հասաւ իւր կրած վնասները դարմանելու համար։

Փարիզ 15 փետր.

Զրոյց եղած լինելով թէ Ֆրանսական քոնսոլիտէներու վրայ տուրք մը դնելու առաջարկ մը պիտի լինի Խորհրդարանին, Աժանս Հավաս հեռագիր մը կը հրատարակէ ծանուցանող թէ կառավարութիւնն որոշած է ընդդիմանալ այս կարգի որ եւ է առաջարկութեան։

Լոնտր. 15 փետր.

Երեսփոխանական ժողովն երէկ մինչեւ գիշեր ուշ ատեն շարունակեց Սըր Ս. Նորթքոթի առաջարկին վիճաբանութիւնը, որ է ժողովն, Եգիպտական գործոց վերաբերեալ պաշտօնական թղթակցութեանց ծանօթանալէ յետոյ, կը կարծէ թէ Սուտանի մէջ պատահած ողբալի դէպքերը պէտք է մեծ մասամբ կառավարութեան վարանոտ եւ յողդողդ աշխարհավարութեան վերագրել։

Վիճաբանութիւնն այս իրիկուն պիտի շարունակուի եւ կը կարծուի թէ յետոյ քուէարկութիւն պիտի կատարուի։

		Լոնտր. 15 փետր.
Անգլ. Քոնս.		101 5/8
Օսմ. »		8 5/8
Եգիպտ. միացեալ		67 1/4
» արտօնաւոր		90 7/8
		Փարիզ 15 փետր.
Գաղղ. Քոնս. 3	0/0	78,10
Օսմ. Քոնս.		8,62 1/2
Օսմ. Երկաթուղի		42,

ԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Ինչպէս ծանուցած էինք, Ամեն. Ս. Պատրիարք Հայրը՝ Գեր. Խորէն և Մատթէոս եպիսկոպոսաց և Վսեմ. Նուրեան էֆէնտիի հետ՝ չորեքշաբթի օրը Ռուսական դեսպանատունն երթալով, երկար տեսակցութիւն մ'ունեցաւ Ռուսական դեսպան Պ. Տը Նէլիտոֆի հետ՝ կաթողիկոսական ընտրութեան եղանակի խնդրոյն վրայ։ Վսեմ. դեսպանը սիրալիր ընդունելութիւն ըրաւ Ն. Սրբազնութեան և իւր հետ գտնուողներուն։ Ս. Պատրիարք Հայրն յայտներ է Պ. Տը Նէլիտոֆի թէ Ազգ. Երեսփոխանական ժողովն 1886 ի ընտրութեան եղանակն ընտրելով, փափաքած է Ռուսիոյ կառավարութեան կամաց համակերպիլ, ըստ որում Գէորգ կաթողիկոսի ընտրութեան ժամանակ Բեդրպաուրկի կառավարութիւնն որ և է դիտողութիւն չէր բրած այս եղանակին դէմ և թէ Ազգ. Պատրիարքարանն, 1866 ի եղանակին համեմատ, արդէն ընտրութեան գործողութեանց ձեռնարկած և առ գաւառական առաջնորդս հրահանգներ ղրկած լինելով, այլ եւս չէր կրնար ուրիշ եղանակ մ'ընդունիլ։ Սակայն չգիտենք թէ Պ. Տը Նէլիտոֆ ինչ պատասխան տուեր է Ն. Սրբազնութեան այս արդար բացատրութեան։

Գոհունակութեամբ կ'իմանանք թէ Օսմ. կայս. Պանքան 30 Օսմ. ոսկի նուիրած է Ս. Փրկչեան Հիւանդանոցի։

Ընտանիք կիսամսեայ հանդիսին 10 րդ թիւն հրատարակեցաւ. Բովանդակութիւն. — Բարի Մայրեր. — Առտնին տնտեսութիւն. — Ապաստանի մը պէտքը. — Ամուսնութիւն — Բարոյական. — Սէր ընտանեկան. — Առողջաբանական տեսութիւն. — Հնդկական խրճիթը։

Մեր երէկի թուով հրատարակեալ Ազգային Տեսութեան վերջին եզրակացութիւնը սապէս պէտք է կարդալ.

«Քանի որ ժամանակ է դեռ, յուսանք թէ այս ճշմարտապէս ազգասիրական եւ գործնական ուղղութիւն թէ՛ Երեսփոխանութեան եւ թէ Վարչութեան մէջ մեծամասնութեան քուէն պիտի ստանայ, եւ այսպէս տոհմ պիտի գտնուի կրթական խնդրով ալ զբաղելու»։

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

Եգիպտական խնդրոյն տագնապալից վիճակը մտադնել տուած է ուրիշ ամեն խնդիր, թէ՛ աստ և թէ՛ յԵւրոպա։ Պէյքր փաշայի աղետալի պարտութիւնը շատ դէշ տպաւորութիւն ըրած է Անգլիոյ մէջ, ուր Պահպանողականք և Ազատականք Պ. Կլատսթոնի Նախարարութենէն համար կը պահանջեն իրարու յաջորդող այս ձախողանաց մասին։ Ընդհանրապէս կը մտածուի թէ Անգլիական կառավարութեան վարանոտ և անորոշ ընթացքը գլխաւոր պատճառն եղած է այս աղետից։ Ուստի, Խորհրդարանին երկու ժողովոց մէջ ալ պարսաւանաց քուէներ առաջարկեցան և Լորտերու ժողովն արդէն ստուար մեծամասնութեամբ ընդունեց այս քուէն։ Այս հանգամանքի օր Երեսփոխանաց ժողովը պիտի վիճաբանէր նոյն քուէին վրայ, և որովհետեւ մինչեւ երէկ երեկոյ

լուր մը չեկաւ, կ'երեւի թէ վիճաբանութիւնը քանի մը օր պիտի տեւէ ։ Լորտերու ժողովոյն քուէն ազդեցութիւն չունի օրուան Նախարարութեան տեւականութեան վրայ, բայց Երեսփոխանաց ժողովոյ մեծամասնութեամբ տրուած պարսաւանաց քուէ մը բաւական ծանր բան մ'է, և կրնայ Նախարարական փոփոխում իսկ յառաջ բերել ։ Հետեւապէս, Սուտանի դէպքերն Անգլիոյ մէջ քաղաքական և նախարարական մեծ տագնապ մը յարուցած են, որ վտանգաւոր ապագայի մը համար ուրախալի դէպքեր նախատեսել չի տար մեզ ամենեւին ։ Յայտնի է արդարեւ թէ Անգլիացիք սովորութիւն ունին նախ յաղթուիլ և ապա յաղթել ։ Այս տարօրինակ երեւոյթը կը տեսնենք մանաւանդ դարէ մը ի վեր Անգլիացւոց մղած պատերազմներուն մէջ, զորս ամենքս ալ կարող ենք յիշել ։ Նաբոլէոն Առաջնոյ պատերազմներէն ըսկըսեալ մինչեւ Զուլուներու և Պօէրներու պատերազմներն, Անգլիացիք գործի սկսած են թերեւս պատրաստութեամբ մը, և հետեւաբար յաղթուած են ։ Բայց ոչինչ այնչափ կը խրախուսէ և կը գրգռէ Բրիտանական այն զարմանալի ժողովուրդն, որչափ առաջին անյաջողութիւնները ։ Անմիջապէս պատերազմական պատրաստութիւնք կը կրկնապատկին, կ'եռապատկին, և ո՛րչափ հզօր լինի թշնամին, ընդհանուր կանոն մ'է թէ վերջնական յաղթութիւնը Մեծին Բրիտանիոյ կողմը կը մնայ ։ Անգլիական զօրքերն յաղթուեցան Նաբոլէոն Առաջնոյ Ֆրանսական զօրքերէն, ի Ղրիմ համախմբեալ ռուսական զօրքերէն, Հնդկաստանի ապստամբներէն և հարաւային Ափրիկէի վայրենիներէն ։ Բայց այս զանազան տարբերաց ոչ միոյն հետ Անգլիացիք երբեք կռիւը վերջացուցին առանց վճռական յաղթութիւն ստանալու ։ Այժմ եւս, անգլիական լրագրաց լեզուէն դատելով, կարծես թէ Անգլիացիք պատերազմի մը ձեռնարկեր են կանոնաւորապէս, ըստ սովորութեան յաղթուեր են ի սկզբան, և հիմա մեծ պատրաստութիւններ կը կատարեն նոր եռանդեամբ մը պատերազմի յառաջ մղելու և անգլիական պարտութեանց վրէժը լուծելու համար ։ Պ. Կլատստոն, Արապիի ապստամբութեան սկիզբէն ի վեր, հետամուտ եղած էր ըստ կարի շուտով Եգիպտոսէն քաշուելու ։ Կը յիշուի թէ Լորտ Տըֆըրինի ձեռամբ Եգիպտոսի կառավարական հաստատութիւնները կարգի դրուելէ յետոյ, մերթ ընդ մերթ ետ կանչուած էին յԵգիպտոս թողուած անգլիական զօրաց մէկ մէկ մասերն, և անցեալ տարւոյ դէպ ի վերջերն Եգիպտոսի մայրաքաղաքը բոլորովին պիտի թողուէր, եթէ Հիքս փաշայի պարտութիւնը վրայ չհասնէր ։ Բայց անգլիական ազատամիտ նախարարին այս աշխարհավարութեան հակառակ կուգար դէպքերու ընթացքն, որ հետզհետէ առաւել անհրաժեշտ կ'ընէր միջամտութիւն մը, Եգիպտոսը նորանոր վտանգներէ ազատելու համար ։ Արապիի ապստամբութեան ժամանակ տեղի ունեցած միջամտութիւնն Անգլիոյ վրայ պատասխանատուութիւններ դրած էր, զորս նա կը ճանչէր, և կը յայտարարէր տէրութեանց թէ այդ պատասխանատուութեանց համեմատ պիտի շարժէր ։ Բայց դէպքերը քիչ յետոյ փորձի ենթարկեցին նախարարութեան այս յայտարարութիւնը ։ Մէհտիին յաղթութիւններէն վտանգ կ'նար ծագիլ թէ՛ բուն Եգիպտոսի և թէ՛ կարմիր ծովու եզերաց համար ։ Բայց Անգլիա չուզեց զօրք ղրկել Մէհտիին նուաճելու համար, այլ շատացաւ խորհուրդ տալով Խտիվին կառավարութեան որ թողու զՍուտան ։ Բայց դիւրին գործ չէր այս, որովհետեւ Սուտանի զանազան կողմերն Եգիպտացի պահապան զօրքեր պաշարեալ կը մնային, և բաց աստի, երբ Մէհտին տէր լինի համայն Սուտանի, միթէ Եգիպտոս կրնա՞յ ապահով լինել թէ օր մը Սուտ Մարգարէին հետեւողները մեծ չարիք չպիտի հասցնեն Ստորին Նեղոսի երկրին, կամ Խարդումի մօտերը փոխելով Նեղոս գետին ընթացքն, և այսպէս զԵգիպտոս իւր գոյութեան և բարգաւաճման միակ աղբիւրէն զրկելով, կամ պարզապէս դէպ յԵգիպտոս արշաւելով ։

Այս վտանգ կայ ու կը կենայ, և կը պարտաւորէ զԱնգլիա փոփոխելու իւր աշխարհավարութիւնն Եգիպտոսի ու Սուտանի նկատմամբ ։ Սուտան որ Անգլիական աշխարհավարութեան մէջ բնաւ տեղ չպիտի ունենար, այսօր Անգլիական նախարարութեան ու ժողովրդեան մտահոգութեանց գլխաւոր առարկայն դարձած է ։ Ժողովուրդն ու Խորհրդարանը կը մղեն նախարարութիւնը բացորոշ ընթացք մը բռնելու, և Թօրի և ուրիշ ազդեցիկ թերթեր հրաւէր կը կարդան Պ. Կլատստոնի որ, ընդունելով դէպքերուն տրամաբանութիւնն, Անգլիական հովանաւորութիւն հրատարակէ Եգիպտոսի վրայ ։ Դեռ յայտնի չէ թէ Պ. Կլատստոնի նախարարութիւնը մինչեւ ո՛ր աստիճան զիջում պիտի ընէ այս պահանջմանց, որք սկզբամբ անընդունելի են իրեն, որովհետեւ չուզեր հանդուցեալ Լորտ Պիքընսֆիլտի ընթացքին հետեւիլ, նոր պատասխանատուութիւններ բեռնաւորելով Անգլիոյ վրայ ։ Հոս է ուսանելի որ ազատական նախարարութեան մ'ընթացքը կը զանազանի պահպանողական նախարարութեան մ'ընթացքէն ։ Եթէ Լորտ Պիքընսֆիլտ ողջ լինէր, խիղճ չպիտի ընէր տարի մը առաջ կատարելու այն միջամտութիւն որուն այսօր Պ. Կլատստոն և ընկերք կը վարանին ձեռնարկել ։ Ազատականք միշտ սա սկզբունքը պաշտպանած են թէ Անգլիա ըստ կարի քիչ պէտք է խառնուի օտար ազգաց գործերուն, յարգելով մէն մի ազգի անկախութիւնը ։ Այդ ոգւով է նաև որ Լորտ Կրանվիլ անցեալներն հրահանգ ղրկեց Թուրքիաբնակ անգլիացի հիւպատոսաց որպէս զի Օսմ. հպատակաց կողմէ հանրագրեր և գանգատագրեր չընդունին ։ Ազատականք կը խորհին թէ Անգլիացիք զբաղելու բաւական գործ ունին իրենց հայրենեաց և գաղթականութեանց մէջ, թէ այդ գործ շատ աւելի օգտակար և շահաբեր է, քան որ և է արտաքին ձեռնարկութիւն, որ շփոթութիւն միայն կրնայ պատճառել առեւտրական հանդարտիկ զբաղմանց մէջ, և մեծ ծախուց և գուցէ վնասուց կ'ենթարկէ Անգլիան ։ Իսկ Պահպանողականք տարբեր կը խորհին ։ Անոնք կ'ըսեն թէ "ծովերուն վրայ թնդանօթ մը պէտք չէ արձակուի առանց Անգլիոյ հրամանին," թէ Անգլիա աշխարհի ամեն կողմը ձեռք պարտի ունենալ, քանի որ աշխարհի ամեն կողմը նիւթական շահեր ունի, և թէ օտար ազգերը պէտք է վարժուին Անգլիա իրեն կղզիացեալ տէրութիւն մը չնկատելու, այլ երկնչին անկէ, յարգեն զնա, և որ ի կարգին ։

Բայց, ճշդիւ խօսելով, Պ. Կլատստոն և ընկերք այս անգամ ո՛չ Ազատականաց, ո՛չ ալ Պահպանողականաց յատուկ աշխարհավարութիւնն ի գործ դրին և այս պէտք է համարուի իրենց արդի դժուար կացութեան պատճառն ։ Եթէ, ըստ ամենայնի հաւատարիմ մնալով Ազատական վարդապետութեան, բնաւ չմիջամտէին յԵգիպտոս, կամ գոնէ Ֆրանսայի հետ միաբանութեամբ միջամտէին, այժմեան պատասխանատուութեանց չէին ենթարկուեր. իսկ եթէ, անգամ մը միջամտել որոշելէն յետոյ, անմիջապէս հասկնային թէ Մէհտին ալ նոր և աւելի վտանգաւոր Արապի մ'է, և Հիքս փաշայի պարտութեան լուրին վրայ, մեծ բանակ մը Սուաքիմէն Սուտանի անապատները ղրկելով, միանգամ ընդ միշտ ջախջախէին Սուտ Մարգարէն, դարձեալ այժմեան չափ դժուարութեանց տակ չէին իյնար, որովհետեւ Անգլօ-Հնդիկ բանակ մը անկէ ի վեր անցած երեք ամիսներուն միջոցին կրնար փակել Մէհտիին հաշիւը ։ Բայց Անգլիական նախարարութիւնն ուզեց հաշտեցնել այս երկու հակառակ աշխարհավարութիւններն, և միջին ճանբայ մը բռնել, բայց Անգլիացիք իսկ, իբրեւ յոյժ գործնական ժողովուրդ, միշտ գոհ չեն միջին կարգադրութիւններէ, որք միշտ յաջող ալ չեն ։

Հիմա, սակայն, դէպքերն այնպիսի ծանրակշիռ երեւոյթ մը առած են, որ Անգլիա պիտի պարտաւորի առաւել որոշապէս գծելու իւր աշխարհավարութիւնը Նեղոսի երկրին մէջ ։ Եւրոպական վերջին թերթեր արդէն կը ծանուցանէին թէ Անգլիայէն և Հնդկաստանէն ի Սուաքիմ զօրք ղրկելու պատրաստութիւն կը տեսնուի, և անցեալ օր Պ. Կլատստոն յայտարարեց Երեսփոխանաց ժողովոյն մէջ թէ արդարեւ 4.000 զօրք պիտի ղրկուի Սուաքիմ, որ կարմիր ծովու վրայ Եգիպտոսի կարեւորագոյն նաւահանգիստն է, որուն այժմ կը սպառնան ապստամբք, ցամաքի կողմէ պաշարած լինելով զայն ։ Մէհտիին արշաւանաց շուտով կասեցումն հաւասարապէս նպաստաւոր է թէ՛ Եգիպտոսի, թէ՛ Թուրքիոյ, թէ՛ Անգլիոյ և թէ՛ ընդհանուր մարդկութեան շահուց ։ Մէհտիին հետեւողներն կէս վայրենի ժողովուրդ մ'են, որ իրենց ձեռքն ինկած գերիները կը մորթեն կատարեալ պաղ արեամբ ։ Այդպիսի կէս վայրենի ժողովրդի մը դէմ մի յաղթութիւնը սպառնալիք մը պէտք է նկատուի քաղաքակրթութեան դատին ։ Այս տեսութեամբ, շատ հաւանական է որ Եւրոպական միւս տէրութիւնք բնաւ առարկութիւն չընեն, և ընդհակառակն գոհ լինին, եթէ Անգլիա զինու զօրութեամբ միջամտէ ի Սուտան ։ Իսկ Օսմ. կայսերական կառավարութիւնը թէպէտ տակաւին իւր տեսութիւնները չէ յայտնած Սուտանի խնդրոյն նկատմամբ, բայց որոշապէս իմացուցած է Անգլիական նախարարութեան թէ Սուտանի վրայ իւր վեհապետական իրաւունքներէն չհրաժարիր ։ Մէմօրիալ Տիփլօմաթիք լրագիրը կը ծանուցանէր վերջերս թէ Լորտ Կրանվիլ վերստին բացորոշապէս ճանչած է Բ. Դըռան վեհապետական իրաւունքներն Եգիպտոսի վրայ ։ Հետեւապէս, եթէ Անգլիա զինու զօրութեամբ միջամտէ ի Սուտան և Մէհտիին բախտախնդրական ձեռնարկներուն վերջ մը տայ, չկարծուիր թէ Բ. Դըռան կողմէ դժգոհութեան որ և է նշան ցոյց տրուի ։ Բայց այս ենթադրութիւններն աւելի յառաջ չտանելով, պէտք է սպասենք հինգշաբթի օրն Երեսփոխանաց ժողովոյ մէջ սկսած վիճաբանութեան ելից, զի մեծ մասամբ անկէ կախում ունի Անգլիական կառավարութեան յետ այսօրիկ Եգիպտոսի մասին հետեւելիք ընթացքը ։ Պ. Կլատստոնի նախարարութիւնը կրնայ չիյնալ, բայց վիճաբանութեանց ընթացքին մէջ, կրնայ պարտաւորիլ այնպիսի յայտարարութիւններ և այնպիսի յանձնառումներ ընելու, որք աւելի կամ նուազ որոշ գոյն մը տան իւր ցարդ անորոշ և վարանոտ աշխարհավարութեան ։

ՎԱՆԷՆ ԼՈՒՐԵՐ

—o—

Վան, 17 յունվ. 1884

Քանի մ'օր առաջ մենք ներկայ գտնուելու հրաւիրուած էինք "Խնամատար" ընկերութեան հաշուետուութեան և աշակերտաց մրցանակաբաշխի հանդէսին, և տպաւորութիւնն՝ զոր մեք և ուրիշներ ըստացանք այդ հանդէսէն՝ տակաւին չէ ջնջուած ։ Հանդիսին՝ ուր կը նախագահէին Ամեն. Խրիմեան և Պօղոս Սրբազաններն, ներկայ էին բարձրագոյն և ստորին դասակարգերու պատկանող բազմաթիւ հանդիսականներ ։ Հանդէսը սկսելէն յետոյ, Պ. Տ. Ամիրղանեան, մեր ձեռընհաս ուսուցիչներէն մին՝ խորապէս յուզեալ՝ խօսեց ժողովուրդի անտարբերութեան և ընկերութեան ներկայ լքեալ վիճակին վրայ ։ Նա ասաց որ, Վանայ նախկին բազմաթիւ ընկերութիւններէն մին միայն մնացած է այժմ, որ 10–15 որբեր կը խնամէ նիւթապէս և բարոյապէս, և մեք Վանեցիքս մեր անտարբերութեամբ դէպ ի այդ որբերն, ցոյց կը տանք որ արժանի չէինք մեր տարաբախտ եղբարց այն լիաբուռն նպաստներուն, զորս անցեալ սո՛վի ժամանակ առատապէս վայելելով ստոյգ մահուանէ մը ազատեցանք, երբ այնպիսի ժամանակ մը, որ կարող ենք մենք ալ օգնել ուրիշներու, կը թողունք որ Որբանոց մը՝ այսչափ քիչ ժամանակ կեանք ունենալէ յետոյ, փակուելու դատապարտուի ։ Այս կը նշանակէ, ասաց Պ. Ամիրղանեան, որ մեր մէջ մեռած է բարոյական զգացումն, և արժանի չէ որ տակաւին կեանք ունենայ մի ժողովուրդ, որ զուրկ է այդ զգացումէն ։

Պ. Ամիրղանեանէ յետոյ՝ Տեսչութիւնն Որբանոցի նախորդ տասն և չորս ամսուան հաշիւներն ներկայացոյց, յորոց կ'երեւէր որ Որբանոցն այդ ամիսներու մէջ 60 լիրայի մօտ հասոյթ ունեցեր է, որոյ մեծագոյն մասը ծախսուած է որբերու ուտեստի և հագուստի համար, թէ բոլոր ուսուցիչները կամ ձրի և կամ խիստ փոքր թոշակաւ դասախօսած են և թէ Որբանոցի տեսուչը՝ աշխոյժ և ընտանեաց տէր մի երիտասարդ, որոյ վրայ ծանրացած են Որբանոցի բարոյական և նիւթական բոլոր հոգերն, ընկերութիւնն իւր գոյութիւնը կորուսանելու վիճակի մէջ լինելով՝ տասն և չորս ամիս չարաչար աշխատելէ յետոյ՝ և ոչ մի դրամ վարձ չէ ստացած, թէև ինքն ուրիշ գործ չունի, և թէև Որբանոցն առանց նորա ջանից մինչեւ ցարդ ի վաղուց փակուած էր ։ Որբանոցի տեսուչ Պ. Համբարձում Երամեան խօսեց բաւական երկար ։ Նա բացատրութիւններ տուաւ իր ներկայած հաշւոյ զանազան կէտերու վրայ, և ասաց որ տասն և չորս ամիս ձրիապէս աշխատելով Որբանոցի մէջ, իւր նպատակն եղած էր գործնականապէս ցոյց տալ անոնց՝ որք յուսահատ էին նորա շարունակութեանն համար, թէ Որբանոցը կրնար շարունակուիլ, եթէ զայն շարունակելու կամք և ջանք չպակսէին ։

Ամեն. Խրիմեան Սրբազան՝ որ մրցանակաբաշխութեան աւարտումէն յետոյ խօսեցաւ, կը թուէր լինել խորապէս յուզեալ. Ն. Սրբազնութիւնն ասաց որ 1879ին երբ ինքն Վան եկաւ, այն տեղ տեսաւ բազմաթիւ ընկերութիւններ, որք ցոյց կը տային եռանդ և զգացում, որք շուտով մարեցան, վասն զի նոցա կը պակսէր մի հիմնաւոր կրթութիւն ։ "Խնամատար" ընկերութեան անդամ էին 80ի չափ երիտասարդներ, որք թէև ունէին երկու աչք, սակայն շուտով ետ քաշուեցան և բոլոր ծանրութիւնը իրենց մէկ ընկերակցին վրայ թողին, որ աչք չունի և որ առանց իւր ընկերակիցներու սկսած գործը խափանելու՝ չկրնար նոցա նման լքանել զայն ։ Խրիմեան Սրբազան ալ Պ. Ամիրղանեանի նման սորա պատճառ դրաւ բարոյական զգացման և կրթութեան պակասութեան մէջ ։ "Կեցցէ՛ Խրիմեան Հայրիկ" որոտաց ամբոխն, երբ Ն. Սրբազնութիւն իւր խօսքն աւարտելով, մօտ ժամանակէն ոչ եւս պիտի տեսնէք զիս ըսելով դուրս ելաւ հանդիսավայրէն ։

Անշուշտ Խրիմեան Սրբազանի և Պ. Ամիրղանեանի դիտողութիւնները շատ ճիշդ էին ։ Մեր մօտ հասարակային գործն առաջ չերթար, որովհետեւ զայն վարելու համար երկրի մէջ չկայ բաւական ոյժ, ոյժ մը՝ որ լինի արդիւնք առողջ և հիմնաւոր կրթութեան մը. և անոնք՝ որք "կեդրոնական" վարժարանի Հիմնադիր-Տնօրէնին կամ Որբանոցի տեսչին պէս կ'ուզեն ծառայել հասարակային գործին, յուսալով որ ուրիշներէ օգնութիւն կը գտնեն, կը մնան միակ հոսանքի առաջ և իրենց ունեցած ոյժն, որ ուրիշ ոյժերու հետ միանալով կրնար օգտակար լինել երկրին, կը ջլատուի և կը քշուի հոսանքէն ։ Այժմ անշուշտ մեր առաջին պէտքն է շատցունել երկրի մէջ հասարակային գործին ծառայելու կարող ոյժեր, գործ մը՝ որ կը թուի տակաւին շատ հեռու, երբ պայմաններն՝ յորս կը գտնուի այժմ մեր կրթական գործն՝ են այնչափ թերի և ձեռներն՝ որք կը վարեն զայն այնչափ անարժան ։

* * *

Ցոյց տալու համար թէ կրթական գործն, որոյ միջոցաւ մենք կը յուսանք լաւագոյն զգացումներ պատրաստել երկրի մէջ, ինչ տեսակ կեղտոտ ձեռքերու մէջ կը գտնուի և թէ ինչ չարիքներ կը գործուին կրթութեան քօղին տակ, ես կը պատմեմ ձեզ դէպք մը որ թէ և ըստ ինքեան աննշան՝ նախորդ տարուան մէջ շատ մը գայթակղու-

ԹԵՐԹՕՆ ՄԱՍԻՍԻ

(78)

ԷՔԹՈՐ ՄԱԼՈԹ

—o—

ԸՆՏԱՆԵԶՈՒՐԿ

ՄԱՍՆ ԵՐԿՐՈՐԴ

6.

ԱԶԱՏՈՒՄ

Երկուքն ալ ոտքի վրայ ելնելով, իրենց նեղ նստարանին վրայ, իրարու ասպարէզ կը կարդային, կռուելու պատրաստ ։

Վարժապետը Գասպար հօրեղբօր ուսին վրայ կոթնելով, վերի նստարանը ցատկեց և անոնց մէջ մտաւ ։

— Եթէ ծեծկուիլ կ'ուզէք, սպասեցէք որ ասկից դուրս ելնէք ։

— Եթէ դուրս չելնե՛նք, առարկեց Պեռկունու ։

— Այն ժամանակ կը հաստատուի թէ դու իրաւունք ունէիր և Բաժէ սխալած էր, որովհետեւ իւր աղօթքին պատասխան տրուեր է եղեր թէ պիտի ազատէր ։

Այս պատասխան կրնար երկու հակառակորդներն ալ գոհացնել ։

— Ես պիտի ազատիմ, ըսաւ Բաժէ ։

— Ոչ, չպիտի ազատիս, պատասխանեց Պեռկոնու ։

— Վիճելու հարկ չկայ, որովհետեւ քիչ ժամանակէն պիտի հասկցուի թէ որինի՞դ իրաւունք ունիք ։

— Պիտի ազատիմ ։

— Ոչ, չպիտի ազատիս ։

Վէճը բարեբաղդաբար հանդարտեցաւ վարժապետին ճարտարութեամբը, բայց մեր մտաց մէջ տխրութիւն տիրեց ։

— Ես կը հաւատամ որ պիտի ազատիմ, ըսաւ Բաժէ, պահ մը լռութենէ յետոյ, և հոս փակուելնուս պատճառն այս է որ մեր մէջ չար մարդիկ կան, զորս Աստուած պատժել կ'ուզէ ։

Զայս ըսելով Պեռկոնիի երեսը նայեցաւ. բայց Պեռկոնու փոխանակ բարկանալու, հաստատեց իւր հակառակորդին խօսքը ։

— Ատոր տարակոյս չկայ, ըսաւ, Աստուած մեզնէ մէկուն առիթ տալ կ'ուզէ իւր մէկ մեղքը քաւելու ։ Ի՞նձ թէ Բաժէի, չեմ գիտեր ։ Ինձ համար, կրնամ ըսել թէ աւելի հանդարտ խղճով կրնայի երեւնալ Աստուծոյ առջեւ, եթէ աւելի քրիստոնէաբար ապրած լինէի այս վերջին ժամանակներս. ուստի ի բոլոր սրտէ ներում կը խնդրեմ իմ մեղացս ։

Եւ ծունգի վրայ գալով կուրծքին զարկաւ ։

— Ինձ համար, գոչեց Բաժէ, ես չեմ ըսեր թէ մեղք չունիմ խղճիս վրայ, և ահա կը խոստովանիմ ամենուդ առջեւ. իմ բարի հրեշտակս, ինչպէս նաեւ Սուրբ Յովհաննէս՝ իմ պաշտպանս՝ քաջ գիտեն որ ես կամովին մեղանչած չեմ երբեք և մէկու մը դէչութիւն ըրած չեմ ։

Չեմ գիտեր թէ այս մութ բանտին ազդեցութի՞ւնն էր, մահուան երկի՞ւղն էր, նօթութեան տկարութի՞ւնն էր, կամ թէ լապտերին աղօտ լո՞յսն էր, որ հազիւ կը լուսաւորէր այս տարօրինակ տեսարանը, չեմ գիտեր. բայց խոր սրտայուզութիւն մը կ'զգայի այս հրապարակային խոստովանութիւնը լսելով, և ես ալ Բաժէի ու Պեռկոնուի պէս պատրաստ էի ծունգի վրայ գալու և անոնց պէս խոստովանելու ։

Յանկարծ հեծութիւն մ'արձակուեցաւ իմ ետեւէս, և դառնալով տեսայ յաղթանդամին Քոմբէռուն, որ ծունգի վրայ կ'իյնար գետնին վրայ ։ Քանի մը ժամէ ի վեր վերի նստարանէն մեր նստարանն իջնելով Քառօյի տեղը նստած էր, և իմ դրացիս էր ։

— Մեղաւորն ոչ Բաժէն է, ոչ Պեռկոնին, գոչեց, այլ ես եմ. զիս կը պատժէ Աստուած, բայց կ'ապաշխարեմ ։ Այս է ահա ճշմարտութիւնն. մտիկ ըրէք. եթէ ազատիմ, կ'երդնում որ գործած մեղքս դարմանեմ. եթէ չազատիմ, դուք դարմանեցէք ։ Ասկէց տարի մ'առաջ, Բուքէթ հինգ տարի բանտարկութեան դատապարտեցաւ՝ Մայր Վիտալի սենեակէն ժամացոյց մը գողցած լինելու ամբաստանութեամբ ։ Նա անմեղ է ։ Գողցողն ես եմ. ժամացոյցն անկողնիս տակը պահուած է. ձախ կողմի երրորդ տախտակը վերցնելով կրնայ գտնուիլ ։

— Ի ջո՞ւր, ի ջո՞ւր այս մարդը, գոչեցին Բաժէ և Պեռկոնու միաձայն ։

Եւ ստուգիւ, եթէ միւս նստարանին վրայ գտնուէր, ջուրը կը նետէին զայն. բայց անոնք դեռ վար չիջած՝ վարժապետը միջամտեց ։

— Կ'ուզէ՞ք որ այդ ոճիրը խղճին վրայ ծանրացած Աստուծոյ առջեւ ելնէ, գոչեց. թողէք որ զղջայ ։

— Կը զղջա՛մ, մեղա՛յ, գոչեց Քոմբէռու տղէ մ'աւելի տկար, հակառակ իւր հերակլեան ոյժին ։

— Ի ջո՞ւր, կրկնեցին Պեռկոնու և Բաժէ ։

— Ոչ, գոչեց վարժապետը ։

Եւ սկսաւ արդարութեան ու չափաւորութեան խօսքեր ընել անոնց ։ Բայց անոնք մտիկ չընելով կ'սպառնային միշտ վարի աստիճանն իջնել և զՔոմբէռու բռնել ջուրը նետել ։

— Ձեռքդ ինձ տուր, ըսաւ վարժապետը Քոմբէռուի մօտենալով ։

— Մի՛ պաշտպաներ զայն, վարժապետ ։

— Պիտի պաշտպանեմ. և եթէ զայն ջուրը նետել ուզէք, զիս ալ ի միասին պիտի նետէք ։

— Ոչ, չենք նետեր, ըսին վերջապէս, բայց պայմանաւ մը. զայն խորշին մէջ պիտի թողուք, ոչ ոք պիտի խօսի անոր հետ, ոչ ոք ուշադրութիւն պիտի ընէ անոր ։

— Այդ մասին իրաւունք ունիք, ըսաւ վարժապետը, արժանի է այդպէս լինելու ։

Վարժապետին այս խօսքէն յետոյ, որ գրեթէ Քոմբէռուն դատապարտող վճիռ մ'էր, երեքնիս իրարու քով սեղմուեցանք, Գասպար հօրեղբայր, վարժապետ ու ես, պարապ տեղ մը թողլով մեր և հէք Քոմբէռուին մէջտեղ, որ նստարանին անկիւնը կծկուած էր՝ ժամերով այնպէս ընկճեալ մնաց՝ առանց շարժում մ'ընելու, և միայն կրկնելով մերթ ընդ մերթ.

— Կը զղջա՛մ ։

Այն ժամանակ Բաժէ և Պեռկոնու ալ կը գոչէին անոր.

— Շատ ուշ է. կը զղջաս որովհետեւ վախ ունիս ։ Ասկէց վեց ամիս առաջ, տարի մը առաջ պէտք էր զղջայիր ։

Քոմբէռու դժուարաւ շունչ կ'առնուր, և առանց ուղղապէս անոնց պատասխանելու, կը կրկնէր.

— Մեղա՛յ, կը զղջա՛մ ։

Տենդէ բռնուած էր, վասն զի բոլոր մարմինը կը դողար և ակռաներն իրար կը զարնուէին ։

— Ծարաւի եմ, կոշիկն ինձ տուէք ։

Կոշիկին մէջ ջուր չկար. ելայ որ երթամ բերեմ, բայց Բաժէ տեսնելով, գոչեց ինձ որ տեղս նստիմ, և իսկոյն Գասպար հօրեղբայր բռնեց թեւէս.

— Խօսք տրուեցաւ թէ ոչ ոք ուշադրութիւն պիտի ընէ անոր ։

Քոմբէռու քանի մ'անգամ եւս կրկնեց թէ ծարաւի էր. յետոյ տեսնելով որ չէինք ուզեր ջուր տալ իրեն, ելաւ անձամբ իջնելու և խմելու ։

— Բրածոյ հողակոյտն իւր հետ վար պիտի քշէ, գոչեց Բաժէ ։

— Գոնէ ազատ թող տուէք զինքը, ըսաւ վարժապետը ։

Տեսած էր որ ես կրնկիս վրայ սահելով իջած էի, ինքն ալ այնպէս ընել ուզեց. բայց ես թեթեւ էի, ինքը ծանր. ես ճապուկ, ինք դանդաղ ։ Հազիւ

(Շարունակելի)

թեանց պատճառ եղաւ և որ այս տարի ալ երեւի ծանր չփոթութեանց պատճառ պիտի լինի ։

Նախորդ տարուան մայիս ամսոյ մէջ քանի մը վստահելի անձինք վարչութեան ներկայացին մի ամբաստանագիր, յորում ամենակեղտոտ գործերու մէջ կ'ամբաստանէին Քաղքեդոնի «Ցիսուսեան» վարժարանի դաստիարակներէն Մարտիրոս Գրիգորեան անուն անձ մը ։ Իմ համեստութիւնս ինձ թոյլ չտար յիշելու աստ այդ ամբաստանութեանց գոնէ ամենաթեթեւ մասերն ։ Պատւոյ և ամօթի զգացումներէ զուրկ մի ծայրագոյն չարագործ հազիւ թէ գտնուի նոյն տեսակ կեղտոտ գործերու մէջ, յորս կ'ամբաստանուէր ազգային դաստիարակ մը (՛՛՛)։ Գայթակղութիւնն ընդհանուր էր, ուստի վարչութիւնը ձեռնարկեց լրջօրէն գործի քննութեան ։ Ամբաստանողաց փաստերը ջախջախիչ էին, նոքա նոյն իսկ ամբաստանեալի ստորագրութիւնը կրող ամենակեղտոտ թուղթեր ի ձեռին և վստահելի վկայներով հաստատեցին իրենց յայտնած բոլոր ամբաստանութիւնները ։ Ապացոյցներն անժխտելի էին, ուստի յաջորդ օրն ամբաստանեալն անմիջապէս պաշտօնանկ եղաւ ։ Այս ամօթալի գործին վրայ երբ ամիս մը անցած էր, երբ պատահեցաւ Առաջնորդարանի չփոթութեան ծանօթ դէպքն ։ Ոչ ավելի յիշեալ վարժապետի ամբաստանող անձանց մի մասն ալ մանուկցած էր Հայ երեւելեաց դէմ ուղղեալ այս ժողովրդական ցոյցին, ասոր համար «Ցիսուսեան» վարժարանի Հոգաբարձութեան անդամ քանի մը Հայ երեւելիք ուզեցին վրէժ լուծել այդ ցոյցին մասնակցողներէն, ուստի յիշեալ դէպքէն երբ երկու ամիս յետոյ ամբաստանեալ ուսուցիչն վերահաստատեցին դարձեալ իր պաշտօնին մէջ, որոնցմէ մէկն ալ մասնակցեցաւ նաեւ նոյն ժամանակի Առաջ. ատժամեայ Տեղապահ Փիրղալէմեան վարդապետին ։ Ամբաստանեալը հազիւ քանի մը ժամ իր նախկին պաշտօնը վարել սկսած էր, երբ ժողովուրդէն ստուար թուով անձինք դիմեցին վարչութեան և բացատրութիւն պահանջեցին այս գայթակղական գործի վրայ ։ Առժամանակեայ Տեղապահն նախ ջանաց հանդարտեցնել զանոնք. իսկ երբ չյաջողեցաւ, իր կողմէն մարդ ուղարկելով՝ հրամայեց վարժապետին որ մինչեւ նոր տնօրէնութիւն դադրեցնելով իր պաշտօնը՝ մեկնի վարժարանէն։ Քանի մը օր յետոյ քաղաքիս ուսուցչական խումբն ալ մի նիստ կազմելով բողոքագիր մը յղեց վարչութեան, յայտարարելով թէ իրենք ուսուցչական պաշտօնին արատ կը համարեն թողուլ որ ուսուցչական պաշտօն վարէ այնպիսի անձ մը, որոյ դէմ եղած ամբաստանութիւններն ջախջախիչ ապացոյցներով հաստատուած էին ։

Ամբաստանեալի պաշտպան անձինք իրենց հաստատամտութիւնը պահեցին դարձեալ և տարւոյս ընկիզքն երրորդ անգամ պաշտօնի կոչեցին, երբեւ ընդհանուր կարգապահ «Ցիսուսեան» վարժարանի։ Ամբաստանեալն որ Հայոց–Ձորի գիւղերէն միոյն մէջ ուսուցիչ է այժմ, տակաւին իր պաշտօնը սկսած չէ ։ Հոգաբարձութեան այն որոշումն, ոմ թէև Պօղոս Սրբազանն ալ հաւանութիւն տուած է, այնչափ ծանր գայթակղութիւն պատճառած է ժողովրդեան մէջ, որ կը կարծուի թէ նոր չփոթութիւններ պիտի պատահին եթէ ամբաստանեալն երբէք ստանձնէ իրեն առաջարկեալ պաշտօնը ։ Սա այն անձն է որ սովի ժամանակ Սովելոց Մասնաժողովէն տրուած նպաստներու մէջ ալ կարեւոր գողութիւններ ըրած և բռնուելով խայտառակեցաւ ։ Ամենափոքր արժանաւորութիւն չունի նա երբեւ ուսուցիչ. իր միակ արժանաւորութիւնն այն է որ Հոգաբարձութեան քանի մը ազդեցիկ անդամներէն դատապարտելի պաշտպանութիւն մը կը վայելէ ։

Արդեօք երբէք երկրին օգտակար կրնա՞յ լինել այն տեսակ կրթութիւն մը, որ կը գտնուի այսչափ կեղտոտ ձեռքերու մէջ ։

* *

Տարւոյս սկիզբէն ի վեր եղանակն որ անկէ առաջ գոհացուցիչ էր, յանկարծ փոփոխեցաւ և առատ ձիւն տեղաց աստ և մանաւանդ շրջակայ-

ներն, որոց յարաբերութիւնն քաղաքի հետ՝ այդ պատճառաւ գրեթէ իսպառ խզուած է ։ Թղթատարն՝ որ կը բանի տեղւոյս և Բաղդադէի միջեւ՝ անցեալ չաբթու հազիւ չորս օրուան վրայ կրցաւ հասնիլ տեղս, մինչդեռ ուրիշ անգամներ տասն ժամու մէջ կը հասնէր ։ Ճամբու վրայ այնչափ մեծ քանակութեամբ ձիւն տեղացած է, որ թղթատարական վարչութիւնն ստիպուած է 30-35 մարդ հանել տալ թղթատարի առաջ ճանբայ բանալու համար ։ Նոյնպէս Կ. Պօլսոյ թղթատարն՝ որ ուրիշ անգամներ սովորաբար տասն օրուան վրայ այս տեղ կը հասնէր, այս անգամ 20 օր կը լինի և թղթատարը տակաւին Արճէշն ալ չէ հասած ։ Սաստիկ ցուրտ է ։ Առեւտուրները գրեթէ բոլորովին դադրած են յարաբերութեանց խզման պատճառաւ։

* *

Տեղւոյս Հէքեարիի և Բաղէշի հեռագրութեան և թղթատարութեան ընդհանուր վերատեսուչն՝ որ ընդհանուր դատախազի օգնական ճեմալ պէյի հետ կը գտնուէր այն տեղն՝ որ նշեմ. 1 ի թղթատարն կողոպտուեցաւ, երկու ամիս այն տեղ մնալէ յետոյ քանի մ'օր առաջ վ'րադարձաւ, իր հետ բերելով կողոպտեալ գումարի մնացորդ մասն ալ ։ Ցափչտակեալ գումարն ամբողջացաւ և կ'ըսուի թէ չարթուս իրենց տէրերուն պիտի յանձնուի ։ Այս մասին յատուկ շնորհակալութեան արժանի են տեղւոյս նահանգապետն վսեմ. Հասան փաշան և Թիմուր-զատէ վսեմ. Թահիր պէյն, որք իրենց անդուլ ջանքերով միանգամ եւս ապացոյց տուին այն բարձր հոգածութեան, զոր վեհ. Սուլթանի կառավարութիւնն կը տածէ իր ամէն կարգի հպատակաց ապահովութեանն համար ։

* *

Տեղւոյս Առաջ. տեղապահ Պօղոս Սրբազանն, որ մի և նոյն ժամանակ Լիմ անապատին ալ վանահայր է, քանի մը օր առաջ քանի մը վանական խնդրոց կարգադրութեանն համար Լիմ կղզին ուղեւորեցաւ ։ Այս առթիւ Ն. Սրբազնութեան թշնամիներն լուր տարածած են որ Պօղոս Սրբազանն յունվարի 6 ին և 13 ին բոլոր եկեղեցեաց դռներու վրայ իրեն դէմ փակցուած անստորագիր յայտարարութիւններէն վշտացած՝ ոչ եւս պիտի վերադառնայ Լիմ կղզիէն, և թէ անտի հրաժարական պիտի ղրկէ Պատրիարքարանը ։ Կարող ենք հաւաստել որ այս զրոյցներն Ն. Սրբազնութեան թշնամիներէն հնարուած սուտեր են և ստուգութիւն չունին ։

* *

Քանի մը օրէ ի վեր Աղթամարի միաբանութենէն ստուար թըւով անձինք՝ Խիզանցի Ցակոբ եպիսկոպոսի հետ՝ խմբովին աստ եկած են և հեռագրով կեդր. վարչութեան պիտի բողոքեն Խաչատուր կաթողիկոսի դէմ ։ Տակաւին չիմացանք թէ ի՞նչ հիման վրայ են իրենց բողոքներն ։

ՍԽՐԱԳՈՐԾՈՒԹԻՒՆ

ԲԱՐՍԵՂ ԷՖԷՆՏԻ Ս. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ

—o—

« Առաջինի՛ երիտասարդ . »
Գոչեցին բնաւք բաքանչացմամբ,
Երբ ընթերցան հակիրճ անզարդ
Գիր մ'օրագրաց մէջ պատահմամբ ։

Ջանարկութիւնն այն հազուալուր
Է յԱրեւելս այժմ, ո՜ւ ամէն տեղ .
Ծափիք խոլէն ոսկի, սուր, հուր,
Բիրտ զօրութիւն, Աստղիկեան գեղ։

Արդ, իբրեւ լոյս մը նորասքանչ
Շողաց թերթեց մէջ այն նամակ,
Զոր Որբահարց բազուկին աջ (*)
Ուղղեր բարի հօր մը զաւակ ։

Թղթոյն այդ պարզ ո՛րքան վրսեմ
Մէն մի խօսքն էր դառն դանդատ .
Գանգատ ջըլայտ ազգայնոց դէմ
Եւ մեծատանց դէմ ապիրատ ։

«Անկ է մարդոյ, Հայ թէ՛ Հրեայ,
Հըպատակիլ սուրբ օրինաց .
Ընտրել ընկեր մ'երկրի վըրայ,
Եւ զաւակներ տալ հայրենեաց .

Մեծատուն մը, Հա՛յ մանաւանդ,
Պարտի գիտնալ յարգն արծաթին .
Խոնարհ ըլլալ եւ գըթառատ
Մինչեւ օրն իսկ իր հարսնիքին ։ »

Ահա՛ ոգին այն վե՛հ գըրոյն,
Յորում այնքա՛ն ոսկի ներփակ
Որքան տող կար անդ թըթռագոյն .
— Նամակագիրն էր մի հրեշտա՛կ ։

ԳՐԱՍԷՐ ԱՏՈՄ

(*) Աւելորդ է ըսել թէ կ'ակնարկեմ մեծանուն Միքայէլ Ցակոբեան էֆէնտիի ։

ԲՈՂՈՔ Ի ՍՏՈՐՀՈՒՄՆ

—=—

ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ–ՀԱՅ ԱՇԽԱՐՀԻԿ ԲԱՌԱՐԱՆ

Մեսրոպայ Նուպարեան

(Շար. տես թիւ 3602)

Բ. Կ'ըսես թէ բոլոր գրաբար և աշխարհաբար հին ու նոր բառարանները կարդացած ես և անոնց գանձերը ամբարած ։ Սակայն դու որ կ'արհամարհես Էմինեանի բառագիրքը իբրև հին և անյարմար այժմեան պիտոյից, ի՞նչպէս կ'երեւորութիւն կուտաս քան զԷմինեանի բառագիրքն հնագոյն բառարաններու ։ Զե՞ս գիտեր, ո՛ ողորմելի, որ այդ բառարաններն, և յականէ յանուանէ Ս. Ղազարու Հայկազեան և Առձեռն բառարանք կարօտ են ի հիմանէ նորոգուելու, որ այդ բառագրոց միայն քանի մի սխալները ցոյց տուած եմ իմ Հայկական Բառաքննութեան մէջ եւ մեծագոյն մասը քովս եմ պահած ։ Ուրեմն գա՞նձ է այն զոր դու հաւաքեր ես այդ բառարաններէն, գա՞նձ թէ քար ու կոպիճ, զորս իբրև մէյ մէկ ադամանդ ու մարգարիտ պիտի քշես Հայ հասարակութեան 20—30 փրանկի ։ Բայց եթէ կան դատաւորք ի Պեռլին, չկա՞ն Հայոց մէջ ոսկերիչ և ակնագործ՝ որ երեւան հանեն խաբէութիւնը ։ Ասկէ զատ՝ տեսա՞ծ ես 1. Նախնեաց Քերթողական բառգիրքը, 2. Ստեփանոս Կամենիցացւոյ Հայերէն — Լատիներէն ընդարձակ բառգիրքը, 3. Ջուղայեցւոց բառգիրքը, 4. Հ. Արսէն Բագրատունւոյ բառգիրքը, 5. Հ. Ղեւոնդ Ալիշանի Առձեռն բառգիրքը թղթատեալ, և ամէն մէկ թղթոյ երեսը վերէն վար ծեփուած նոր բառերով, 6. Վիեննայի Մխիթարեանց հնգհրորդ դարու բառգիրքը, 7. Պարոնեան Ռուքիաս վարդապետի բառգիրքը, 8. Իմ Հայերէն լեզուի բառգիրքս, չորս հատոր, 9. Իմ Սաորին Հայերէնի բառգիրքս, 10. Իմ Գաւառական Հայերէնի բառգիրքս. 11. Իմ արդի Հայերէնի բառգիրքս։ Եւ եթէ տեղեկութիւն չունիս այս ամէն բառգիրքներէն, քանի՞ կ'արժէին այն բառարաններն որ քու հայագիտութեանդ մի միայն աղբիւրն են ։

Գ. Կ'ըսես թէ 2—3000 Գաղղիերէն գրական և գիտնական բառեր, բառական իմաստներ և ոճեր աւելցուցած ես, որք կը պակսին Նուպարի Բառարանին մէջ, և թէ ասոնք և անշփոթելի արտայայտութեամբ փոխադրած ես քու այդ օրըսրէ ի մայրն Գաղղիերէն լեզուի բառակցութեանց ։ Ես բառ առ բառ, տառ առ տառ պիտի բաղդատեմ իմ Բառագրոցս հետ քու Բառարանդ, եթէ լոյս տեսնէ. վա՛յ քեզ եթէ ծանուցած 3 հազարէդ և ոչ 2 հազարն գտնեմ. վա՛յ քեզ եթէ Վիկտոր Հիւկոյի և Թէոֆիլ Կոթիէի մատենագրութեանց ամէն բառերը և ոճերը դրած չըլլաս Հայերէն համանիշ բառերով և ոճերով ։ Քան զիս քաջ Գաղղիագէտ ըլլալդ անծանօթ է ինձ. գրեցի առ իմ պատուական գործակալս որ եթէ Պօլսոյ գրավաճառաց քով կը գտնուին քու թարգմանութիւնքդ ի Գաղղիականէ, անմիջապէս ղրկէ ինձ, որպէս զի օգտուիմ քու չնաշխարհիկ գիտութենէդ և հռչակեմ զքեզ իբրեւ Հայ ազգին առաջին Գաղղիերէնագէտ ։

Դ. Հուսկ ուրեմն կ'ըսես թէ Հայերէն լեզուն իւր բոլոր հարըստութեամբը զարդարեալ պիտի ցուցընես Ազգին ։ Ոչ, Պ. Նուպարեան, ունայն կը պանծաս, (չեմ ըսեր թէ կը ստես, վասն զի քաղաքավարութեան սահմաններէն ելնել չեմ ուզեր) ։ Դու Հայերէն լեզուն չես գիտեր. դու անտեղեակ ես Հայերէնի ուղղագրութեան և քերականութեան, մասանց բանի համաձայնութեան, բարդութեան կանոններուն և ածանցման օրինաց ։ Քու գրածդ Հայերէն չէ, այլ Բօշայերէն(*).

(*) Տ. Նորայր ինք իսկ զերծ չէ այնպիսի թերութիւններէ, զորս գրաբար լեզուի քաջահմուտ մարդ մը, որպիսի է ինք, ըստ իւր վճռոյն պէտք չէ գործէ ։ Զգիտենք թէ այն աշխարհաբար, զոր ինք կը գործածէ, ո՞ր դասակարգին կը վերաբերի, Բօշայերէնի՞, վանականա՞ց, թէ Պոլսոյ ։ Երբ Տ. Նորայր այսպէս կը զննուի աշխարհաբարի

կը տեսնես որ մահու չափ մնահամարութիւն մ'կէ մեր երկուքին մէջ. կամ դու գիտապաստ պիտի փըլուիս, կամ ես ։

Մեծ բախտ կը համարիմ որ ձեռքս են քու երկու հայերէն գրութիւնքդ, երկու անգին գոհարք. մին քու Ֆրանսերէն–Հայ աշխարհիկ բառարանիդ Ցայտարարութիւնն, և միւսն՝ «Արեւելեան խնդիր–Հայկական խնդիր» վերնագրով յօդուածդ, հրատարակեալ Զմիւռնիոյ Մեղու հանդէսին մէջ, 1880–1881, Հատոր Ա. երես 5–18, Հատոր Բ. երես 3–78 ։ Պիտի ցուցընեմ չորս միլիոն հայոց թէ ի՛նչ է քու Հայերէնդ, եթէ կրնայ կոչուիլ Հայերէն ։

Սկսինք Ցայտարարութենէդ ։ Կան տառը մէջ ի՛նչ ի՛նչ կէտեր, որոց քննութեանը պիտի չմտնեմ, այնու զի իմ մասնագիտութենէս դուրս են ։ Օրինակ իմն երբ կը գրես թէ «Ֆրանսերէն լեզուին փըչոյն դաշտը լի է դժուարին» թէ և գեղեցիկ նորաբանութիւններով, որոց մասին Էմինեանի բառագիրքն ամենափոքր ապաւէն մը հազիւ կ'ընծայէ». թող Հ. Գրիգոր Ճէլալեան և Հ. Սամուէլ Գանթարեան, հմուտք հռետորական արուեստի, դատեն թէ այդ պարբերական, զոր ինք իսկ ի կիր առնլու անկարելի հարկին մէջ կը գտնուի, միթէ չմեղանչէ՞ր ճշմարտութեան դէմ։ Հայերէն արդի աշխարհաբար լեզուն դէպ յանկումն չընթանար, որպէս կը կարծէ Տ. Նորայր ։ Քառորդ դար առաջ, Հ. Արսէն Բագրատունի եւ Հ. Եդուարդ Հիւրմիւզ, թէպէտ խորապէս հմուտ Նախնեաց լեզուին, այնպիսի անպիտան աշխարհաբար մը կը գործածէին, որոյ վրայ այսօր զպրոցին ենող պարզ ուսանող մ'իսկ կը ծիծաղի ։ Ոչ թէ վանքերն, որպէս կը կարծէ Տ. Նորայր, այլ Պոլսոյ գրագիտաց դասն կամ լրագրութիւնն եղած է որ 1848էն ի վեր սկսած է մշակել հայերէն աշխարհաբարն եւ իւր այժմեան եթէ ոչ բոլորովին անթերի, գէթ զարգացեալ և նոր գաղափարներն հեշտեաւ բացատրելու կարող վիճակին մէջ դրած է ։ Վանականք իսկ չկրնալով դիմադրել աշխարհաբարի աճեցման հոսանաց, պարտաւորեցան անոր առջեւ խոնարհիլ ։ Գէթ աշխարհաբարեանք չեն մեղանչեր գրաբարի կանոնաց դէմ, մինչդեռ գրաբարի ջերմ նախանձախնդիրք, չգիտենք գիտակցաբար թէ անգիտակցաբար, սոսկալ կը մեղանչեն անոր կանոնաց դէմ. զորօրինակ. — Գրաբարի-ուղղականն իբրեւ հայցական գործածել. «կարդացա՞ծ ես Նախնեաց բոլոր տպագրեալ մատենագրութիւնքը» (փոխանակ ըսելու մատենագրութիւնները). աշխարհաբար բայերու խնդիր տալ գրաբար հոլովներ, յաճախ անպատշաճ կերպիւ. «ըլլայ ի վանականաց, ըլլայ յաշխարհականաց» ։ Այսու հանդերձ, պէտք է խոստովանիլ թէ Տ. Նորայր, թէպէտ աշխարհաբարն ատող, կոկիկ աշխարհաբար մը կը գործածէ, որ կրնայ օրինակ լինիլ շատերուն եւ որ միանգամայն ջախջախիչ հերքում մ'է իւր այն կարծեաց թէ աշխարհաբարըն հայերէն չէ, այլ գրաբարէն ծագում առնող տձեւ եւ աղեղ ճիւաղ մը, յորմէ գրաբարեանք կը զարհուրին ։

Ծ. Խ.

րութեան փոխաբերական ձեւերն, տձեւութիւն և ճեղչեղ բառերու լծակցութիւնն, ճի՛շդ են և անբաւական որպէս երբ կ'ըսես թէ գրաբար լեզուն յայտնապէս չքաւոր է, բայց աշխարհաբարն ալ աղքատ և պակասաւոր, անոր համար գրաբար լեզուի դիմած ես և անկէ բաղդում ընտիր բառեր առած, թող Տ. Ս. Մ. Գարագաշեան, հմուտ տրամաբանական արուեստի, դատէ թէ չքաւորն ի՞նչպէս չքաւորի կը դիմէ իւր պակասութիւնը լեցընելու համար ։ Իմ քննութիւնս պարզապէս հայկաբանական է ։ Ես հարցունեմ, դու պատասխան տուր ։ 1. Ո՞ւրկէ կ'ելնէ ֆրանսերէն բառն, և ժամանակիս ո՞ր նշանաւոր Հայ մատենագիրն, ըլլայ ի վանականաց, ըլլայ յաշխարհականաց, կը գրէ Ֆրանսա և ֆրանսերէն . (ի բաց կը թողում լրագիրները և հասարակ խօսակցութիւնն, զի լրագրութիւն և խօսակցութիւն մատենագրութիւն չեն) (*)։ Պիտի ըսես թէ Գաղղիա կամ Գալլիա հին Gallia կամ Gaule անունն է, և չհամապատասխաներ արդի France անուան ։ Բայց այժմու Ցոյնք Գալլիա՛ կ'ըսեն թէ Ֆըրանսա ։ Անգլիացիք երբ կ'ըսեն թէ Germany ու German, Գերմանիոյ և Գերմանացւոց հին անունն չէ՞ այդ և նախնի Հռովմայեցւոց, կեսարու և Ցակիտոսի Germania ըսածն. ինչո՞ւ չեն ըսեր Deutschland և Deutsch. ինչո՞ւ Գաղղիացիք կ'ըսեն Allemagne ու Allemand, որ գերմանական ցեղի մ'անունն է ի սկիզբն Գ. դարու քրիստոնէութեան (Alamanni) ։

2. «Մենք Բրէթէնն այն տեղ միայն գրած ենք», և այլն ։ Ուստի՞ կը ծագի այս Բրէթէնն, ի Բրէթ+ թէ ի Բրէթ+ բառէն. ըստ կազմութեանն և ըստ երեւոյթին ի Բրէթ, վասն զի եթէ ի Բրէթ բառէն ըլլար պիտի ըսէիր Բրէթէն, ինչպէս նախնիք ըսած են Թրակացին, ինչպէս նաեւ կ'ըսենք Ռուս, Ռուսաստան, Ռուսերէն ։ Քու Բրէթէնդ եղբայր է Թրքաժողով, Թրքած և Թրքանամ բառերուն ։

3. «Միթէ ֆրանսերէնի ուսումն հեշտ կ'ընէ՞ն.» Մեսրոպայի յօդուածիդ մէջ ալ կը կարդամ յոյս ընել (Ա. 17. Բ. 73), պահանջում ընել (Բ. 61) ։ Ի՞նչ է տղայոց թոթով լեզուի յատուկ այդ հեշտ ընել, յոյս ընել, պահանջում ընել, փոխանակ ըսելու Դիւրացնել, Ցուսալ, Պահանջել ։

(*) Ըստ մեզ, ընդհակառակն, լրագրութիւնն ու խօսակցութիւնը կարեւորագոյն դեր մը կը կատարեն լեզուին հետզհետէ զարգացման գործին մէջ ։ Մեք բնաւ անպատեհութիւն մը չենք տեսներ, եւ պատմական տեսութեամբ աւելի ճիշդ կը համարինք «Ֆրանսա» բառին գործածութիւնն, իբրեւ համապատասխան «Ֆրանս» բառին ։ Նոյնպէս անպատեհութիւն մը չենք տեսներ Հայաստան եւ Արմենիա, հայ տիկին եւ օրիորդ, հայուհի եւ արմենուհի բառերու գործածման մէջ, որպէս մեր նախնիք «Հայկեան, Արամեան, Ազգաւազեան, Թորգոմեան,» եւ այլն մակդիրներով յիշատակած են մեր Ազգը ։

Ծ. Խ.

4. «Ֆրանսերէն լեզուն մեծամեծ փոփոխութիւններ և զարգացումներ կրած է երեսուն տարիէ ի վեր ։» Լեզու մը «փոփոխում կը կրէ» կրնայ ըսուիլ. բայց «զարգացումներ կը կրէ» թէ կը զարգանայ ։ Գաղղիերէն subir des progrès կ'ըսուի՞, ո՛վ լեզուագէտ որ թափանցած ես գաղղիերէնի բոլոր նրբութեանց ։

5. Հայերէն Բիւզանդացի՞ կը հոլովուի թէ Բիւզանդացւոյ. տէ՞ր թէ տէրոջ ։

6. «Նորայրի բառգիրքն մեր գործին մրցում չընծայեր» ի՞նչ ըսել է, Գաղղիերէն concours բա՞ռը կ'ակնարկես թէ concurrence. Նորայրի քու բառգրքիդ մրցակից չէ՞ ըսել կ'ուզես ։ Խնդիր չեմ որ իմ հաւերժագոյն գրաւանքներս թողով քու բառարանիդ հետ մրցակցութեան մտնեմ. դու անհուն ժամանակ ունիս վատնելու, բայց ոչ ես ։

7. «Մէկ չատ» հայերէ՞ն է թէ թուրքերէն (պիր չօք) ։ Մեսրոպայի յօդուածիդ մէջ 22 անգամ համրեցի «մէկ չատ» ։

8. «Լրացուցիչ կամ յաւելուածք հանդամանք» ի՞նչ կը նշանակէ ։

9. Երբ կը գրես «Հայերէն բառերով մ'ընկերակցած», Վ. եղականն ի՞նչպէս կը կապես բառերով յոդնականին հետ ։ Փոքր միւս եւս Մեսրոպայ գրաչարին անուշադրութեան պիտի ընծայէի այս այլանդակութիւնս, թէ որ անդին Մեսրոպայի յօդուածիդ մէջ, Հ. Բ. երես 7, չկարդայի. «Իւրաքանչիւր Տէրութիւն կը պարտաւորի իր հպատակ անհատները ազատ թողուլ, որ իւր անհատական շրջանակին մէջ յառաջանան ու ծաղկին» ։ Անհատները եղակի՞ է թէ յոգնակի, իւր անհատական թէ իրենց անհատական։ Ո՞յդչափ գիտուն ես, պարոն... (ի՞նչ անուն տամ քեզ), որ եզակին յոգնակիէ չես կրնար զանազանել ։

(Մնացեալը յաջորդ թուով)

ՆՈՐԱՅՐ ԲԻՒԶԱՆԴԱՑԻ

ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
Կ. Ս. ԽԻԹԻԽՃԵԱՆ

ՊԱՊԸ ՍԻՐԱՍՔԵՐԻ

ԻԼԱՆ

Նիզամիյէ ելպիսէ անպարինտա մահֆուզ պուլունան նիւմունէլերինէ վէ չուրուֆը մուգարրերէսինէ թէվֆիգէն միւպայեա օլունմագ իւզրէ մինազասայա գօնուլան 280.000 մէթրօ պօզ րէնկլի էնլի Մայա–տաղը ապասընըն պէհէր արշունը աթիզի 3 1/2 ղրուշա օլարագ թալիպի եօհտէսինտէ օլուպ, չուպաթը րուսմինի նէքիզլինէի չարչէնպէհ կիւնինէ գատար պէհէր կիւն մ ունազասայա պիլ իճրա, միզըիւր կիւնտէ ֆարաղը գաթիսի միւրիկէճէկինտէն իժա իթմէկէ թալիպ վէ 9 ընճը ֆէնճէնպէհ կիւնի եւզամէ պէչ թէնզիլինէ բոյլիպ պուլունան լարըն մազամը Սէրասքէրի լէվազիմաթ տայիրէսինէ կէլմէլէրի ։

2 չուպաթ 1884 2

— Ո՞ւր ծնած էք ։
— Այս թաղի մէջ ։
— Փողոցին անունն ի՞նչ է ։
— Սէնդ-Մուլէն, որ այսօր Սթէֆանսօն կը կոչուի, թիւ 10 ։
— Ընտանիք ունի՞ք ։
— Ո՛չ, պարոն դատաւոր, աղոնց վրայ մի՛ խօսիք. հայրս, մայրս, քոյրս եւ երեք եղբարքս մեռած են ։ Ես որբ մ'եմ, խեղճ որբ մը եւ ամուրի ։ Գեղեցիկ սեռն ատելուս համար չէ որ ամուրի մնացած եմ, ես միշտ կը յարգեմ զայն եւ յօժարութեամբ կուզէի ամուսնանալ, բայց դժբաղդաբար քիչ մ'աւելի խմել կը սիրեմ, եւ ամէն մարդ գիտէ զայս. թաղին մայրերը չեն ախորժիր ինձմէ ։ Թերեւս իրաւունք ունին, եւ սակայն ես գինովնալով մարդու վնաս չունիմ ։
— Քանի՞ տարեկան էք ։
— Երեսունը վեց տարեկան ։
Ոստիկանապետին քարտուղարը, հարցաքննիչ դատաւորին առննադրին տեղն անցած՝ դատաւորին հարցումներն, եւ Քատէի պատասխանները կը գրէր ։
Պարոն տը Ժիպրէ շարունակեց ։
— Ձեր տիրոջ պարոն Պինէի 5583 թիւ կառքն երէկ վարողը դո՞ւք էիք ։
— Այո՛, տէր, կառքը լաւ է եւ ձին արագընթաց. մեր տիրոջ ձիերը լաւ կը մնային ։

Քաղցրութեամբ արտասանուած այս խօսքերէն քիչ մը սիրտ առնլով, Պ. Պինէի սենեակը տանող սանդուխէն վեր ելաւ ։
Սրահին մէջ դարձեալ երկիւղը պաշարեց զինքը ։
Կանգ առնլով եւրին նայեցաւ ։
Երկու ոստիկանք միշտ ետեւէն կուգային ։
Խեղճ Քատէ հասկցաւ որ մոտէն կը հսկէին իր վրայ, եւ ի՛նչ կը նշանակէր այս, քանի որ իրեն ըսած էին թէ՝ « վախնալու բան մը չկար իրեն համար » ։
Տանապետը սենեկին դուռը բացաւ ։
— Օ՛ն, բարի՛ աղայ, ներս մտիր, ըսաւ ։
— Աւասիկ կառավար Քատէ ։
Դռնէն ներս մտած պահուն, տեսնելով որ սենեկին մէջ սեւ ու համազգեստ հագած լրջադէմ մարդիկ գումարուած էին, սոսկալով յուզուեցաւ, եւ նորէն սիրտն սկսաւ տրոփել ։
— Այսչափ մարդ գումարուի հոս, ըսաւ մտովին, անշուշտ ծանր իրողութիւն մը կայ ։
Բայց եւ այնպէս ինքզինք չկորսնցուց, եւ խոնարհութեամբ ողջունելէ յետոյ ըսաւ համարձակ ։
— Կը տեսնեմ, տեարք, որ դատաւորներու առջեւ եմ. զիս ձերբակալել տուիք, եւ այժմ պիտի հարցաքննէք. բայց ես Քատէ, պարկեշտ տղայ մը լինելով, աւելի կ'ուզեմ կախուիլ կամ գլխատուիլ. ո՛րն որ կ'ուզէք, հիմայ անմիջապէս, եթէ այս եղածներէն բան մը կը հասկընամ ։
Շունչ առնլու համար խօսքն ընդհատեց,

ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԵԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ԸՆԴԴԷՄ ՀՐԴԵՀԻ

Դրամագլուխ 1,852,000 Անգլ. ոսկի

Պահեստի դրամ 245,682 » »

LONDON AND LANCASHIRE

ԼՈՆՏՈՆ եւ ԼԱՆԳԱՇԱՅՐ

Սոյն ընկերութիւնն չափաւոր գիներով ամեն կարգի վտանգաւոր ապահովութիւնք կրնայ ընդունիլ, Բերայի, Ղալաթիոյ, Պօլսոյ եւ մօտակայ գիւղերու մէջ, գիներու եւ այլոց վրայ տեղեկութիւն ստանալ ուզողք պէտք է դիմեն առ

ԳՈՐԾԱԿԱՏԱՐ ԻԹՈՒՐՔԻՈ

Ր. Ֆ. ՐԱՈՒԹ

Ղալաթիա, Հոլանտեան խան 16—17

ՓՈԽ-ԳՈՐԾԱԿԱՏԱՐ

Ց. ԱՍԱՏՈՒՐ

Կ. Պոլիս, Կամուրջի գլուխ, Եէնի-Ճամի 32

ԵՐԹԵՒԵԿՈՒԹԻՒՆ

ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՇՈԳԵՆԱՒՈՒՑ

Ընդ մէջ Անգլիոյ, Կ. Պոլսոյ և Օտեսայի

ԹՈՄԱՍ ՈՒԻԼՍԸՆ ՈՐԴԻՔ ԵՒ ԸՆԿ.

Անուանք	Թոնոյ	Անուանք	Թոնոյ
Ալդանօ	2,000	Լէօ-Նօ	4,500
Անծելօ	3,000	Մարե յօ	4,300
Արյօ	1,300	Մարթօ	2,500
Պարանօ	3,500	Մէլօ	2,000
Պերօդինօ	2,200	Նէրօ	2,000
Պլանօ	2,000	Օթելլօ	5,000
Դէյրօ	2,600	Օրլանտօ	3 000
Գալիլէօ	2,300	Օսրանտօ	4,300
Գանտօ	2,100	Օտտօ	2,000
Գոտօ	2,000	Բօ յէլէ	1,200
Գօմօ	2,700	Բոլերմօ	3,200
Տէլօ	2,500	Բօ թէր	1,700
Տօմինօ	1,800	Բիօ	2 800
Տրանօ	2,600	Րիալդօ	4,400
Էրտօ	2,600	Րօ ալդօ	3,200
Ֆալգօն	800	Րօլօ	3,000
Ֆերօ	1,700	Րօմանօ	5,500
Ֆլամինիօ	1,600	Րօզօ	3,500
Կալիփօ	3,500	Սալերնօ	4 000
Կէտօրօ	2,200	Սաֆօ	2,000
Կօզօ	1,800	Սիլլիօ	2,000
Կրօտօ	2,200	Սօրենդօ	4,300
Հանկօ		Թասսօ	1,200
Հէրօ	2,000	Թ. Ուիլսըն	3,000
Հէրալդօ	3,000	Թէլլէր	1,300
Հէ-մպերտ	1,200	Թօլէտօ	2,800
Ճէյօ	2,300	Վանտօ	3,600
Քէլօ	2,000	Ելտօ	3,600
Քօմօ	2,200	Զէնօ	1,000
Լէօ	2,000	Զէրօ	140

Պալամօ շոգենաւն յունվար 29ին Անգլիայէն մեկնեցաւ, եւ փետր. 14ին աստ կ'սպասուի։

Ուղեւորներու համար ամեն դիւրութիւն կ'ընծայուի։

Աւելի մանրամասնութեանց համար դիմել առ

ՖՐԷՏԷՐԻՔ ՀԻԼՏ

Գործակալ

Թիւ 17-18, Քիւչիւք Միւմէթ խան

Ղալաթիա։

ԾԽԱԽՈՏԻ ՇԱՀԱԿՑԱԿԱՆ ՌԷԺԻ

ԹՈՒՐՔԻՈՅ

ԱԶԴ

Թուրքիոյ ծխախոտի Ռէժիի վարչական խորհուրդը կը ծանուցանէ հասարակութեան թէ Ռէժիի ընկերութիւնը 1884 ապրիլ 2/14 ին գործի պիտի ձեռնարկէ։

Կ. Պոլիս 11/23 յունվ. 1884

ԻԼԱՆ

Տէրիսաադէթ վէ միլատը սէլասէտէ քեային էանլէի աաքիրէ ինշաամ վէ թամիրի իչիւն կելէճէք սին իւչ էլիւլ սէնէսի իպթիտասընտան չուպամը նիհայէթինէ գատար պիր սէնէ զարֆընտա լիւզում օլան քէրասթէ վէ քիրէճ վէ էչեայի սայիրէ աէրաէսիի մինագասա օլ. ղընտան, իթայէ ռաղիպ օլանլարըն չէրայիթի իրաէի անլամագ իւզրէ խուրքեսա վէ ինշաամ մայիրէսի իքինճի չուպէսինէ միւրաճաադ էյլեմէլէրի իլան օլունուր։

1299 քեանունը սանի 29. 1

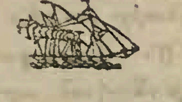

ՔԻՒՆԱՐՏ

ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՇՈԳԵՆԱՒՔ

Որք անդադար կ'երթեւեկեն Լիվրբուլի և Միջերկրականի մէջ։

Անուանք	Թոնոյ	Անուանք	Թոնոյ
Օշանիա	7,000	Մալթա	3,000
Աթլաս	3,000	Մորոքքօ	2,500
Ափրիկա	3,000	Նուպիա	2,500
Պոթնիա	4,600	Բալմիրա	5,000
Պաթավիա	3,800	Բարթիա	3,200
Պալթիք	2,500	Բալմիրա	3,000
Պրիթիշ Քուին	1,200	Սերվիա	7,800
Սէֆալոնիա	5,000	Սիդոն	4,600
Քոթովանիա	4,700	Սամարիա	3,000
Ճեբրալդար	2,000	Սամարիա	3,000
Տէմէրարա	2,500	Սիդոն	3,000
Կալէտա	4,000	Թարիֆա	3,060
Քէթաթ	2,500	Թրինիտատ	2,500
Մարաթոն	3,000		

Ճեբրալդար շոգենաւը, նաւապետ Թըրնըր, Լիվրբուլէն հասաւ ընդհանուր վաճառքով եւ ի մօտոյ դարձեալ Լիվրբուլ պիտի երթայ։

Ստորագրեալս պրտօնութիւն ունի ճամբորդ եւ վաճառք ընդունիլ Նիւ Եորքի եւ Պոսդընի, ինչպէս նաեւ Միացեալ-Նահանգաց ուրիշ կողմերուն համար օրինաւոր սակագներով։

Դիմել առ

ԹՈՄԱՍ Ջ. ՃՕԼԻ, Գործակատար.
Թիւ 1 Քիւչիւք Հայիլ փաշա խան
Ղալաթիա։

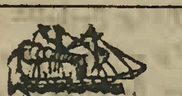

ՖՐԷՏ ԼԷՅԼԱՆՏ

ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՇՈԳԵՆԱՒՔ

Որ կանոնաւորապէս կը բանին Լիվրբուլ եւ Արեւելից մէջ։

Անուանք	Թոնոյ	Անուանք	Թոնոյ
Ալճէրեան	2,500	Ֆավօնեան	3,700
Ալ զաշեան	2,500	Ֆլամինեան	3,700
Անաթոլեան	2,500	Ֆլավեան	3 700
Արմենեան	2,500	Իպերեան	3,500
Արապեան	3,700	Իլլիրեան	3,500
Պավարեան	6,000	Իտալեան	5,500
Պոլիվեան	6,000	Լեպանթեան	2,200
Քասթիլեան	800	Լիկուրեան	2,500
Սայբրեան	2,000	Լեսպոն	800
Տորրոյ	700	Օթորոյ	700
Եճիբշըն	3,700	Բերսեան	3,800
Ֆալեան	3,700	Վալենսեան	6,800
Ֆայերեան	3,700	Վերոնեան	6,800

Ալճէրեան շոգենաւը նաւապետ Լասըրանսօն, ամսոյս 18 ին երկուշաբթի օրն աստ կ'սպասուի։

Շաբաթական շոգենաւներու նոր գիծ մը հաստատեցաւ Լիվրբուլի եւ Պոսդընի միջեւ, եւ ստորագրեալս հեղուկէ զատ ուրիշ վաճառք կ'ընդունի օրինաւոր սակագներով։

Ուղեւորներու համար ամեն դիւրութիւն կ'ընծայուի։

Աւելի մանրամասնութեանց համար դիմել առ

ԷՏՈՒԱՐՏ ԼԱՖՈՆՏԷՆ

Գործակալ

Թիւ 34, 35, 36, Եէնի Միւլէթ խան, Ղալաթիա

Նաւատէրք, Պարոնայք Ֆրէտ. Լէյլանտ եւ ընկ. Լիվրբուլ

ԲԱԲԱՅԱՆԻ

ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

Անուանք	Թոնոյ	Նաւապետք
Այա Սոֆիա	3,000	Պրքս
Արմենեան	2,500	Ռոճըրս
Արտաբա	2,500	Քրուիքշանք
Լոտոնիա	2,500	Ռիվքս
Մասեդոնիա	3,500	Մարշ
Րումելիա	2,800	Ֆօթըրճիլ

Մասեդոնիա շոգենաւը փետր 29ին Լիվրբուլէն աստ կ'սպասուի։

Այս շոգենաւք կ'ին ճամբորդներ ալ ունին։

Ընկերութիւնն օրինաւոր գներով վաճառք կ'ընդունի Եւրոպական երկիրներու եւ Ամերիկայի համար։

Ամեն դիւրութիւն եւ հանգստութիւն կը տրուին ուղեւորաց։

Դիմել առ ԴԱՆԻԷԼ, ԲԱՐՔ ԵՒ ԸՆԿ.

Գործակալք

Ն. ԲԱՔԷ ԷՆԷ

ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Մարսիլիայի Ֆրանսական նաւագնացութեան ընկերութիւն

Մեկնում Մարսիլիայէն ամեն տասն եւ հինգ օրն անգամ մը չորեքշաբթի օրերը։

Ուղղակի և առանց ուղեւորութեան

Տրապիզոն, Պաթում եւ Բօթի պիտի երթայ Մէօրի շոգենաւն, որ փետր. 2ին Մարսիլիայէն եւ փետրվ. 9ին Կ. Պոլսէն պիտի մեկնի։

Լ'Արմէնի շոգենաւն ի մօտոյ Մարսիլիա պիտի երթայ։

Նաւողչէքի, ուղեւորութեան եւ այլ տեղեկութեանց համար

Դիմել առ գործակատարն

ԼՈՐԱՆ ՐԸՊՈՒԼ

Մումհանէ փողոց, Թիւ 141

ՌՈՍ

ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

Լոնտոնի և Միջերկրականի մէջ բանող

Անուանք	Թոնոյ	Անուանք	Թոնոյ
Քանտաքար	4,200	Ուլեսի	3,000
Ֆադրա	4,000	Նեքթար	3,000
Օսմանլի	4,000	Բեյրա	3,000
Սեւաստոպոլ	3,250	Արգոնաւտ	1,700
Թերեզ	3,250	Լոտոս	800
Մալաքոֆ	3,250	Օւլֆաս	800
Նեբրա	3,250	Սկօւտ	750
Սարտինիա	3,250		

Բեյրա շոգենաւն, նաւապետ Ֆօրքս, թէր ընդհանուր վաճառքով Լիվրբուլէն ժամանելով ասիկա մարդ տար փետրվար 11ին։

Վերոյիշեալ շոգենաւք ճամբորդներու համար յատկապէս շինուած են։

Դիմել առ Ճ. Թ. ՍԻԹՕՆ եւ ԸՆԿ.

Գործակալք

Սեկբանեան Սեզաւ, Պօլսու Տէօրտենսթեան, Լիվրբուլ,

ՃԷՑՄՍ ՄՈՍ եւ ԸՆԿ.

31, Ճէյմս Սդրիդ, Լիվրբուլ

Ֆրանսայի և օտար երկիրներու ամեն հրապարակներու և
ճաշարաններու մէջ կը գտնուի

La

VELOUTINE

Poudre de Riz spéciale

PRÉPARÉE AU BISMUTH

Par CH^{les} FAY, Parfumeur

PARIS — 9, Rue de la Paix, 9 — PARIS

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻՔ

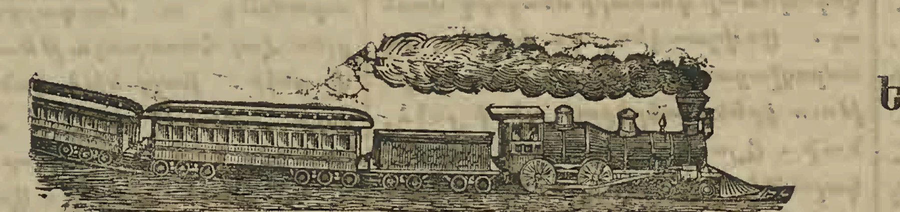

ԵՐԹԵՒԵԿՈՒԹԻՒՆ ԸՆԴ ՄԷՋ Կ. ՊՈԼՍՈՅ ԵՒ ՔԻՒՉԻՒՔ—ՉԷՔՄԷՃԷԻ

Սկսեալ 20 Հոկտ. (Ն. Տ.) 1883, մինչեւ նոր տնօրինութիւն

Կ. ՊՈԼՍԷՆ ՔԻՒՉԻՒՔ—ՉԷՔՄԷՃԷ

ԹՈՒԱՀԱՄԱՐ ԿԱՌԱԽՄԲՈՑ

ԿԱՅԱՐԱՆՔ	4	2	6	8	10	12	14	16	18	20	22	24	26	28	30	32	34	36	38
	Առաւօտ											Իրիկուն							
	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.
Կ. Պոլիս . . . Երթ	6 21	7 15	7 43	8 14	8 43	9 12	9 42	10 20	10 39	11 17	11 50	2 9	2 41	3 17	3 52	4 29	5 2	5 32	6 9
Գում-գաբու	6 32	7 27	7 54	8 25	8 54	9 23	9 53	10 30	10 49	11 28	12 1	2 20	2 52	3 28	4 3	4 40	5 13	5 43	6 20
Եէնի-գաբու			7 58		8 58			10 34	10 53	11 32	12 5	2 24	2 56	3 32	4 7	4 44	5 17	5 48	6 25
Տավուտ փաշա			8 1						10 56	11 35	12 8	2 27	2 59	3 35	4 10		5 20		6 28
Սամաթիա			8 6		9 4			10 40	11 1	11 40	12 13	2 32	3 4	3 40	4 15	4 50	5 25	5 55	6 34
Եէտի-գուլէ	6 42	7 41	8 12	8 33	9 10	9 31	10 1	10 44	11 4	11 45	12 16	2 36	3 9	3 47	4 19	4 57	5 29	6 2	6 40
Գազլը-Չէշմէ (Պաքըրգիւղ)	6 46		8 16		9 14									3 51					
Մաքրիգիւղ	6 54	8	8 25		9 23			10 57		11 58			3 20	4 1		5 10		6 15	6 51
Այ-Ստէֆանոս		8 14	8 36		9 33			11 8		12 10				4 12		5 21		6 28	
Քիւչիւք-Չէքմէճէ . . . Ժամանում		8 25								12 19								6 37	

ՔԻՒՉԻՒՔ—ՉԷՔՄԷՃԷԷՆ Կ. ՊՈԼԻՍ

ԹՈՒԱՀԱՄԱՐ ԿԱՌԱԽՄԲՈՑ

ԿԱՅԱՐԱՆՔ	5	7	9	11	13	15	17	19	21	23	25	27	29	31	33	35	37	39	1
	Առաւօտ										Իրիկուն								
	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.
Քիւչիւք-Չէքմէճէ . . . Երթ			7 35									1 59							6 38
Այ-Ստէֆանոս			7 46		8 42		9 38			11 17		2 10				4 28		5 34	6 51
Մաքրիգիւղ	6 30	7 23	7 58		8 54		9 49			11 30		2 23		3 31		4 41		5 47	7 5
Գազլը-Չէշմէ (Պաքըրգիւղ)		7 32			9 3					11 39		2 32		3 40		4 50			
Եէտի-գուլէ	6 44	7 37	8 11	8 38	9 9	9 37	10 2	10 12	11 12	11 45	2 4	2 37	3 12	3 47	4 24	4 57	5 34	6 2	7 26
Սամաթիա	6 49	7 42	8 15	8 42	9 13	9 41		10 16	11 16	11 49	2 8	2 41	3 16	3 51	4 28	5 1		6 6	
Տավուտ փաշա	6 54			8 47		9 46		10 21	11 21	11 54	2 13	2 46	3 21	3 56	4 33	5 6		6 11	
Եէնի-գաբու	6 58	7 48	8 21	8 50	9 19	9 49		10 24	11 24	11 57	2 16	2 49	3 24	3 59	4 36	5 9		6 14	
Գում-գաբու	7 3	7 53	8 26	8 55	9 24	9 54	10 11	10 29	11 29	12 2	2 21	2 54	3 29	4 4	4 41	5 14	5 44	6 19	7 40
Կ. Պոլիս . . . Ժամանում	7 12	8 2	8 35	9 4	9 33	10 3	10 19	10 38	11 38	12 11	2 30	3 3	3 38	4 13	4 50	5 23	5 53	6 28	7 50

Ծանօթ. — 1. Գազլը-չէշմէ հանդիպող կառախմբերն առժամանակեայ են. — Ներն Պօլսէն Մաքրիգիւղ կամ աւելի հեռի կայարաններու միջեւ բանող կառախմբերն փոքր ծրարներն անխտիր կ'ընդունուին ամեն կառախմբի մէջ, իսկ մեծ ծրարխմբոց մէջ։

վասն զի չունչը քիչ մը կտրած էր, եւ նորէն սկսաւ խօսիլ։

— Զիս ձերբակալելով պահականոց զրկեցիք, եւ չարագործի մը նման ոստիկաններով զիս փողոցներէ անցուցիք. ասոնք կատակ չեն կըրնար ըլլալ, եւ ես ալ ծիծաղելու ախորժ չունիմ։ Արդեօք երէկ կառքովս անցած ժամանակ կազի սիւնակ մը խորտակեցի՞ փողոցին մէջ։ Վասը քսակիս կը վճարեմ, նորոգման ծախքը կը վճարեմ։ Ըսէ՛ք, կ'աղաչեմ, ո՞վ կ'ամբաստանէ զիս։

Բարի եւ անկեղծ դէմք մ'ունէր կառավար Փատէ, եւ թէեւ պարպած գաւաթներուն զօրութեամբ քիչ մը կարմրած, սակայն բաց, ուշիմ եւ մինչեւ իսկ հաճելի դէմք մը։

Միջահասակ եւ կլոր մարդ մ'էր Փատէ, խաժ աչերով, խարտեաշ եւ գանգուր մազերով, փոքրիկ ընչացքով եւ կարճ ծնօտամօրուքով։

Կոկիկ երիտասարդաց պէս մաքուր հագուած էր։

Դատական պաշտօնեայք Փատէի դէմքը դիտելով հասկցան որ ստուգիւ համակրելի մարդ մ'էր։

Պարոն տը Փիպրէ խօսիլ սկսաւ։

— Ձեզ ամբաստանող չկայ, բարեկամ, ըսաւ մեղմ ձայնով։

— Սակայն փառաւորապէս ձերբակալեցին զիս, ըսաւ ցասմամբ Փատէ։ Կարծեմ թէ առաքինութեան մրցանակ մ'ինձ տալու համար չէր։

— Ձեր առժամեայ ձերբակալումն, որոյ դէմ

կը գանգատիք, ձեր թաղի ոստիկանապետին պարզ նախազգուշութեան մէկ գործն էր։

— Ի՞նչ պատճառաւ ըրաւ այդ նախազգուշութիւնը։

— Որպէս զի մեզնէ առաջ մէկը չհարցաքննէ ձեզ։

— Հարցաքննե՛լ զիս, կրկնեց Փատէ, կը հասկնամ որ պիտի հարցաքննէք զիս, բայց ի՛նչ բանի համար. ես անսովոր բան մ'ըրած չեմ։

— Ատոր մեք ալ համոզուած եմք։

— Ուրեմն ի՞նչ իմանալ կ'ուզէք ինձմէ։

— Երէկ իրիկունէ ի վեր ի՛նչպէս անցուցիք ձեր ժամանակը։

— Երէկ իրիկունէ ի վեր ի՛նչպէս ժամանակ անցուցի։

— Այո՛, կարծեմ դիւրին է ձեզ այդ մասին մեզ գոհացնել։

— Դիւրի՛ն, ո՛չ այնչափ։

— Ինչո՞ւ համար։

— Վասն զի երէկ գիշեր քիչ մ'աւելի խմած էի, եւ գիտէք որ գինւոյ գաւաթները մարդուս յիշողութիւնը զարմանալի կերպիւ կը շփոթեցնեն։ Բայց եւ այնպէս միտքս ամփոփելով կը ջանամ կարելի եղածին չափ յիշել։ Նախ եւ առաջ, գնացի . . .

Պարոն տը Փիպրէ ընդմիջեց զայն։

— Կեցէ՛ք, ըսաւ, դուք իմ հարցմանս պատասխան տուէք, եւ կարգաւ սկսինք։

— Ինչպէս որ կ'ուզէք, տէր դատաւոր։

— Անուննիդ ի՞նչ է։

— Կլօտ-Լէօնառ Փատէ։

ՌՈՒԷՍԴՔՕԴ

ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՇՈԳԵՆԱՒՔ

Շոգենաւք Լոնտոնէն կանոնաւորապէս կը մեկնին Կ. Պոլիս, Օտեսա եւ Դանուբ երթալու համար, եւ օրինաւոր սակագներով վաճառք կը փոխադրեն Եւրոպայէն Արեւելից եւ Սեւ ծովու բոլոր նաւահանգիստները։

Ալֆօա շոգենաւն, նաւապետ Ուէսդքոդ, Անվէրս եւ Լոնտոնէն մեկնելով Մալթա, եւ Շիրա հանդիպելով փետրվարի մէջ մայրաքաղաքս պիտի հասնի Օտեսա երթալու համար։

Լոնտոնի մէջ բեռ կառնուն.

Ճօն Տիւօն շոգենաւ, Կ. Պոլիս եւ Օտեսա երթալու համար։

Օրէօ շոգենաւը, նաւապետ Բէկթըն, փետրվարի մէջ,

Պերէլ շոգենաւը, նաւապետ Ուինչիթ, փետրվար 23 ին,

Եճէբթ շոգենաւը, նաւապետ Ոսվիլ, ի փետրվարի վերջը Լիվրբուլէն աստ կ'սպասուին։

Րօս շոգենաւը, նաւապետ Ճօնէս, Սեւ ծովէն մայրաքաղաքս պիտի գայ Լոնտոն եւ Անվէրս երթալու համար։

Աւելի մանրամասնութիւններ եւ գնոց վրայ տեղեկութիւն ստանալու համար դիմել առ

ՄՈՐԴԸՆ ԵՒ ԸՆԿ.

Գործակալք

Ղալաթիա, Կ. Պոլիս

ԱԶԴ

Բարոյականի մասին վկայեալ եւ գաղղիերէն թուրքերէն դասերու օգնելու կարող կառավարիչ մը կայ պատրաստ, ուզողը պէտք է դիմէ Մասիսի գրասենեակը։

ԿԱՐԻ ՄԵՔԵՆԱՅ

ՍԱՔՍՕՆԻԱ ՌԷՃԻԱ

ՍԱՅՏԸԼ ԵՒ ՆԱՈՒՄԱՆԻ

Սոյն նշանաւոր մեքենային զանազան նմանողութեանց յեմ հասարակութիւնն ապահովելու համար, իւրաքանչիւր մեքենայի վրայ սոյն գործարանի նշանը գրուած է։

26—6

Գործակալ է Թաւրիզա ԷՄ. Ի. ՄԷՐՃԱՆՈՖ

ԱԶԴ

Շէրպուրգ շոգենաւն, որ Լիվրբուլէն կ'ուգար, ճանբան մեծ վնասներ կրած ըլլալով, անոր մէջ վաճառք ունեցողներէ կը խնդրուի որ իրենց հաշուեցուցակնն ու (ֆագթիւռ) ստորագրելոյս գրասենեակը ներկայանան եւ հոն իրենց հաշուեցուցակին գումարին վրայ 0/0ին 2 աւանդ մը տան եղած վնասուց համար, վաճառաց յանձնումէն առաջ։

ԹՈՄԱՍ ՃՕԼԻ

Թիւ 1 Քիւչիւք Հայիլ փաշա խան, Ղալաթիա.

Կ. Պոլիս 1/13

ԴՐԱՄԱԿԱՆ

Ղալաթիա 4 փետր

ԸՆԹԱՑՔ ՓՈԽԱՆԱԿՈՒԹԵԱՆ

(Օսմ. ոսկին 100 դրուշի հաշուով)

Լոնտրա 3 ամիս, դրշ.	110,15 առ Անգլ. լիր
Փարիզ 3 » Ֆր.	22,80 առ Օսմ. լիր

ԸՆԹԱՑՔ ԱՐԺԵԹՂԹՈՑ

Օսմ. Քօնս. գոցուեցաւ	9,28
բացուեցաւ	9,25
կէս օրին	9 25
Եգիպտ. միաց. բաց. ոսկի	74,30
	Անգլ. լիր
Սօսիէթէ ժէնէրալ (գ. կ.)	4,
» Օթօման »	3,25
Կ. Պոլսոյ Պանքան »	6,15
Քրէտի ժէնէրալ 6% » Օսմ. լիր	7,
Փոխ. 1863 (Մուս. -) 6 % Ֆր.	60,
» 1865 » 6 %	57,
» 1869 (Բինար) 6 %	49,50
» 1872 (Պօն տիւ թրէզօր)	17,
» 1873 (Բինար) 6 %	43,75
Րումելիի երկաթուղի	42,75
Լաւրիում	110
Թրամուայ Օսմ. լիր	295
Թիւթիւնդրամ »	1330
Հէվալէսիզ	12,
Րէօօր	—

ԸՆԹԱՑՔ ԴՐԱՄՈՑ

(Օսմ. ոսկին 100 դրշէն) Ղրշ.

Անգղիական ոսկի	110 15
Գաղղիական »	87 27
Բօլ	90 4
Գրիմից	81 20
Գտապօն թուղթ (գարիք)	930
» արծաթ (նոր)	89 20
Մէճիտիէի տարբերութիւն	107 58
Վեցնոց	103
Հինգնոց	102 30